

Anders dan eerder gemeld zal de **jaarband 2000** door vertragingen in de productie niet met dit nummer maar met nummer 4, van 23 februari, worden meegestuurd.

De Europese Commissie slaagt er niet in alle verzoeken om **mededingings-rechtelijke vrijstellingen** ordentelijk te behandelen. De procedure wordt nu drastisch gewijzigd: nationale instellingen beslissen over het desbetreffende Europese recht, terwijl het mededingingsrecht van de lidstaten minder vaak wordt toegepast.

87

Omslag: HH/Ad van Denderen

De Stichtingen Rechtsbijstand Asiel proberen de rechtshulp aan het sterk toegenomen aantal asielzoekers in goede banen te leiden. In de praktijk ontstaat er een logge bureaucratie die de mogelijkheden van **asieladvocaten** beperkt. Een pamflet en een polemieek.

92

Toezicht op het **effectenverkeer** moet terughoudend worden uitgeoefend, aldus STE-voorzitter Docters van Leeuwen. De tucht van de markt doet goed werk en de eigen-oordeelsvorming mag niet worden ondermijnd. Bij beschermingsconstructies kan de STE moeilijk opereren maar ze speelt weer wel een belangrijke rol bij stemvolmachten en verslaglegging.

98

In het volgende nummer

- Gelijke behandeling m/v: overzicht 2000
- Implementatie vestigingsrichtlijn
- Gedragsrecht, ons zorgenkind

Inhoud

9 februari 2001

Recht

- 87 Europees mededingingsrecht
aanzienlijk gewijzigd
Marco Slotboom
- 90 Te hoge transactiebedragen bij rijden
onder invloed
W. Anker en T. van der Goot

Praktijk

- 91 **Column**
Fopneus
Matthijs Kaaks
- 92 Asieladvocatuur gekneveld
Frits Koers
Reactie van Stichtingen Rechtsbijstand Asiel
Peter Benders
- 98 Grenzen van toezicht op effectenverkeer
A. W.H. Docters van Leeuwen
- 102 Veroordeling Turkse collega vernietigd
R.H. Vermeeren
- 105 **De bijzondere zaak van...**
Advocaat met boksbeugel op zak
Jan Pieter Nepveu
- 107 **Hoe zat het ook alweer met...**
het proces-verbaal?
Willem Heemskerk
- 109 **Iks ging weer eens pleiten**
Leo van Osch

110 Juridische actualiteiten

- 111 **Reactie**
Stibbes persconferentie

112 In het nieuws

Van de Orde

- 85 Van de Deken: vrijwilligerswerk
- 114 Orde-nieuws
- 115 Agenda
- 116 Permanente opleiding
- 117 Personalía

120 Disciplinaire beslissingen

Opinie? Kritiek?

Mail uw reacties op het gebodene naar:

Advocatenblad@ebi.nl

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN FORENSIC ACCOUNTANCY

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA
" DE ACCOUNTANT BEOORDEELD "
Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

81e jaargang – 9 februari 2001 – nr. 3
Verschijnt elke twee weken

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire Beslissingen.

Redactie

mr. A.S. Fransen van de Putte
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv.
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus, Ron van Dalen
De Pinguin: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,55 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 4: 9 februari 2001
afl. 5: 23 februari 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. *Niet-leden* betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Van de deken Vrijwilligerswerk

mr. M.W. Guensberg

Het kan verkeren. Omdat hun grote Amerikaanse en Britse cliënten het voorschrijven gaat een Nederlands advocatenkantoor 2000 uur per jaar geheel gratis rechtsbijstand verlenen. Deze vorm van 'vrijwilligerswerk' is kennelijk nodig in landen waarin een adequaat stelsel van gefinancierde rechtshulp voor on- en minvermogenen ontbreekt. Rechtzoekenden zijn daar mede afhankelijk van de liefdadigheid van advocatenkantoren of van cliënten die hun advocaten aanzetten tot welzijnswerk.

Of er veel altruïsme in het spel is laat ik maar even in het midden. Ook ga ik niet in op de vraag of het wenselijk is dat advocaten zich op deze wijze de wet laten voorschrijven door hun cliënten. Ik behoor overigens niet tot de groep die over dit aan sommige kantoren opgelegde 'initiatief' alleen maar cynisch kan doen. Er zit namelijk ook een positieve kant aan. Veel van de grotere commerciële advocatenkantoren hebben immers de rechtsbijstand aan minder draagkrachtigen de rug toegekeerd. Deze hernieuwde kennismaking met de minder commerciële advocatuur kan dus louterend werken. Dat zou er misschien wel toe kunnen leiden dat commerciële advocatenkantoren weer een groter deel van de gefinancierde rechtsbijstand voor hun rekening gaan nemen of daarin anderszins ondersteunend gaan optreden. Dat is een aantrekkelijk vooruitzicht, want de bereikbaarheid van rechtshulp dient een zorg te zijn van de gehele balie.

In de Nederlandse verhoudingen is het echter onnodig en ook wat ostentatief om cliënten geheel gratis bij te staan. De Wet op de rechtsbijstand voorziet er immers in dat iedere wat minder draagkrachtige burger met een redelijk belang dat in redelijke verhouding staat tot de te maken kosten in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand tegen betaling van een beperkte eigen bijdrage. Zolang er voldoende advocaten zijn die geheel of gedeeltelijk in de gefinancierde rechtshulp werkzaam willen zijn is de noodzakelijke bereikbaarheid van rechtshulp voor de minder bedeelde burger verze-

**Door de huidige
uurvergoedingen zijn
de advocaten van de
gefinancierde
rechtshulp de sponsors
van het systeem, en
niet de commerciële
kantoren die ook eens
wat aardigs doen**

kerd en kunnen de grote Angelsaksische cliënten beter echte charitatieve doelen kiezen.

Intussen komt het aanbod van gefinancierde rechtsbijstand wel onder druk te staan. Steeds minder beroepsgenoten zijn nog bereid om toevoegingszaken te doen, omdat de overheid – die verplicht is om het op art. 18 van onze Grondwet geënte systeem van rechtshulp te financieren uit de algemene middelen – daaraan nog immer een te lage prioriteit toekent. De gemiddelde uurvergoeding die een advocaat in toevoegingszaken ontvangt bedraagt na een verhoging per 1 januari 2000 158 gulden per uur. Dat is ongeveer 40 gulden per uur lager dan de kostprijs van een geheel door de overheid gefinancierde juridische medewerker op een Bureau voor Rechtshulp. Belangrijker is dat een dergelijke uurvergoeding een advocaat niet in staat stelt om een behoorlijk inkomen te genereren. Daarmee zijn de vele advocaten in Nederland die werkzaam zijn in de gefinancierde rechtshulp de echte sponsors van het systeem en dus niet de commerciële kantoren die ook eens wat aardigs doen.

Gelukkig heeft de vorige Staatssecretaris van Justitie de Orde toegezegd dat het departement van Justitie zich sterk zal maken voor verhoging van de gemiddelde uurvergoeding naar 200 gulden, zodra zichtbaar is dat er rechtshulp van voldoende kwaliteit wordt geleverd. Binnen enkele maanden is de daartoe (mede door de Orde) ontwikkelde kwaliteitstoets klaar voor gebruik. De daarin opgenomen kwaliteitsinstrumenten (van evaluatie tot intervisie) zullen dit najaar operationeel zijn. De Orde rekent er dus op dat er in de begrotingsronde voor het jaar 2002 financiële ruimte zal worden gecreëerd voor de gewenste verhoging en dat die verhoging per 1 januari 2002 zal worden geëffectueerd.

Dan wordt ook de echte gefinancierde rechtshulp eindelijk wat minder vrijwilligerswerk.

Recht Europees mededingingsrecht gedecentraliseerd en vereenvoudigd

Onlangs stelde de Europese Commissie ingrijpende veranderingen voor van het Europese mededingingsrecht. Ze schaft haar vrijstellingsmonopolie af en naast het Europese recht zal niet meer tegelijk nationaal mededingingsrecht kunnen worden toegepast.

mr. M.M. Slotboom

advocaat bij Nolst Trenité, Brussel en Rotterdam

De Commissie kan haar vrijstellingstaak organisatorisch niet aan en neemt veel aanvragen van ondernemingen niet in aanmerking

Mededingingsbeperkende afspraken tussen twee of meer ondernemingen die het handelsverkeer tussen de lidstaten beïnvloeden, zijn verboden op grond van art. 81 lid 1 EG. Dit verbod is rechtstreeks van toepassing: het kan door partijen onderling en jegens derden worden ingeroepen. Mededingingsbeperkende overeenkomsten die art. 81 lid 1 EG schenden, kunnen vooraf worden gemeld bij de Commissie, om door deze op grond van art. 81 lid 3 EG te worden vrijgesteld van het verbod van art. 81 lid 1 EG. Een dergelijk vrijstellingsverzoek is slechts dan niet noodzakelijk indien voldaan is aan de voorwaarden van een door de Commissie vastgestelde groepsvrijstelling, waarin bepaalde categorieën van overeenkomsten zijn vrijgesteld. Bij de toepassing van art. 81 lid 3 EG onderzoekt de Commissie of de mededingingsafpraak bepaalde bedrijfseconomische voordelen heeft die opwegen tegen de nadelen voor de mededinging. Art. 81 lid 3 EG heeft derhalve – anders dan art. 81 lid 1 EG – geen rechtstreekse werking: deze bepaling moet in beginsel per geval door de Commissie worden toegepast. Zonder een vrijstelling is een afspraak die art. 81 lid 1 EG schendt, nietig. Partijen bij een dergelijke afspraak lopen voorts een boeterisico (tot 10 procent van de jaaromzet). Ook kunnen zij in een onrechtmatige-daadactie veroordeeld worden tot betaling van schadevergoeding.

Het systeem van art. 81 EG kan momenteel gekarakteriseerd worden als sterk gecentraliseerd. De Commissie is de enige instantie die mededingingsbeperkende afspraken in de EG kan goedkeuren. Gevolg is dat de

Commissie een vrijstellingsmonopolie heeft. Dit systeem heeft van meet af aan niet naar behoren gefunctioneerd. De Commissie kan het organisatorisch niet goed aan om voor elke melding van een mededingingsbeperkende afspraak tot een formele vrijstellingsbeschikking te komen. Veelal neemt zij vrijstellingsaanvragen van ondernemingen in het geheel niet in aanmerking of komt ze tot een informele, niet-bindende zienswijze. In geval van uitbreiding van de EG, in de nabije toekomst, zal de Commissie zich alleen maar moeilijker van deze taak kunnen kwijten.

Commissie op afstand

De Commissie heeft daarom voorgesteld om het aanmeldingsstelsel te vervangen door een stelsel waarin de nationale mededingingsautoriteiten en nationale rechterlijke instanties art. 81 EG in zijn volle omvang kunnen toepassen. Met andere woorden, volgens het voorstel heeft niet alleen art. 81 lid 1 EG rechtstreekse werking, maar ook art. 81 lid 3 EG. Partijen kunnen zich dan op art. 81 lid 3 EG beroepen in geschillen bij de rechter of tegenover de Europese of nationale mededingingsautoriteiten, zonder dat de Commissie vooraf een vrijstellingsbeschikking heeft vastgesteld.

Partijen zullen in de toekomst zelf moeten beoordelen of hun mededingingsbeperkende afspraken voldoen aan de voorwaarden van art. 81 lid 3 EG. Zij kunnen in beginsel geen beschikking of zelfs een informele zienswijze van de Commissie of nationale autoriteiten verkrijgen over de vraag of aan deze voorwaarden is voldaan.

Partijen krijgen niet meer een beschikking over de vraag of aan de voorwaarden van art. 81 lid 3 EG is voldaan

Een van de gevolgen van rechtstreekse werking van art. 81 lid 3 EG is dat de Commissie meer tijd en mankracht heeft, waarmee ze actiever ernstige mededingingsbeperkingen (misbruik van machtspositie, kartels, etc.) hoopt op te sporen en te vervolgen.

De Commissie heeft in een zogenaamd witboek, voorafgaande aan het voorstel, de mogelijkheid geopperd dat – in afwijking van deze hoofdregel – bepaalde grote projecten in de toekomst eventueel toch aan een systeem van voorafgaande goedkeuring zouden kunnen worden onderworpen. Daarbij had de Commissie de oprichting van grootschalige productieondernemingen op het oog, die gepaard gaan met zeer grote investeringen en verregaande functionele integratie. De ontbinding van dergelijke ondernemingen wegens schending van art. 81 EG zou een buitengewoon delicate kwestie zijn, waartegenover verplichte voorafgaande aanmelding (volgens de procedures van de Europese concentratieverordening) de benodigde rechtszekerheid zou bieden. De Europese industrie heeft om deze rechtszekerheid gevraagd. In het huidige voorstel is over voorafgaande goedkeuring van grote projecten niets terug te vinden. Wel is in het voorstel bepaald dat de Commissie in individuele, richtinggevende zaken kan beslissen dat er van een inbreuk op art. 81 EG geen sprake is.

Rechtseenheid

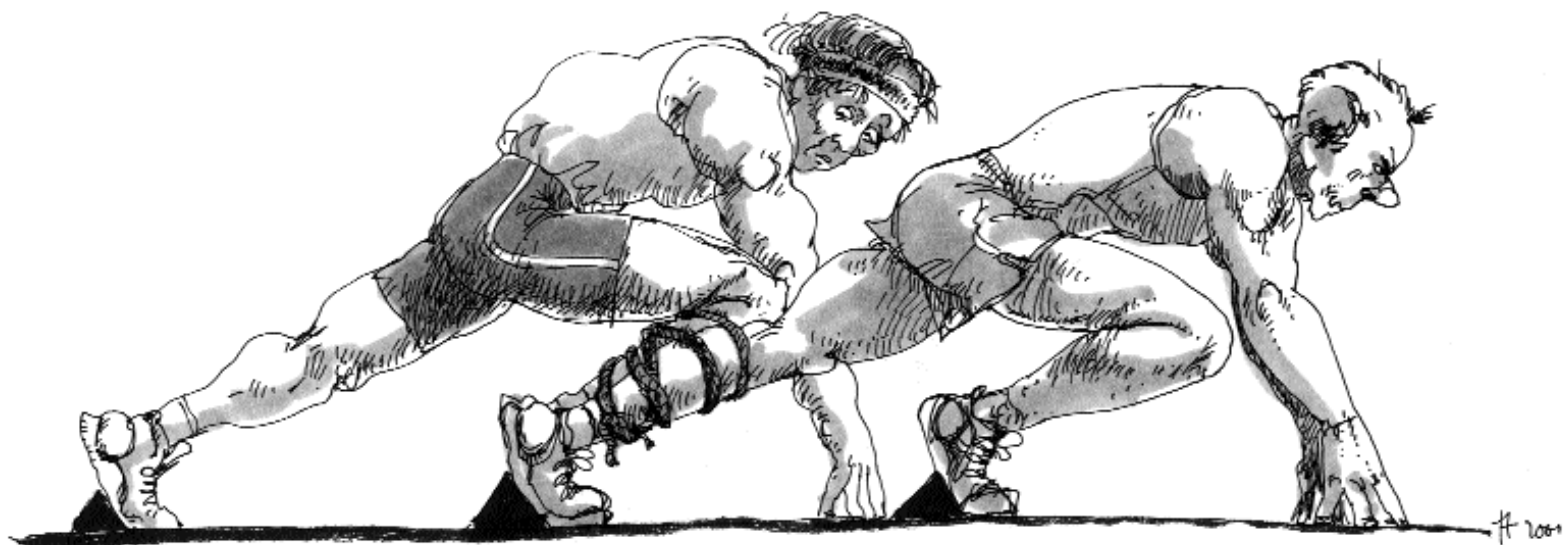
Het risico bestaat dat art. 81 lid 3 EG in de verschillende lidstaten op uiteenlopende wijze zal worden toegepast. In het voorstel zijn verscheidene waarborgen opgenomen om dit te voorkomen.

De Commissie zal aan de hand van groepsvrijstellingen, richtsnoeren en mededelingen de toepassing van art. 81 EG verder verhelderen.

Het voorstel voert een aantal mechanismen in voor samenwerking en overleg tussen de Commissie en de nationale mededingingsautoriteiten onderling.

Samenwerking tussen de Commissie en de nationale rechters wordt versterkt. Nationale rechters kunnen de Commissie verzoeken om informatie over de zaak die zij in hun bezit hebben, of om een advies over de toepassing van het EG-mededingingsrecht. Opmerkelijk is dat de Commissie voorstelt dat zij de bevoegdheid krijgt om, op eigen initiatief dan wel in het algemeen belang van de Gemeenschap, schriftelijke of mondelinge opmerkingen voor de nationale rechter te maken.

Bovendien zal naar verwachting art. 81 lid 3 EG frequenter en door een groter aantal instanties worden toegepast. Dit zal weer aanleiding geven tot het ontstaan van meer rechterlijke en administratieve precedënten over de uitleg van deze bepaling, die tot nu toe

Het voorstel leidt ertoe dat de Nederlandse Mededingingswet veel minder vaak zal worden toegepast

vaag is gebleven. En ten slotte: nationale rechters kunnen uiteraard op grond van art. 234 EG (ex art. 177 EG) prejudiciële vragen aan het Europees Hof van Justitie stellen.

Alleen het Europese recht

Op een concrete afspraak kan behalve het Europese mededingingsrecht ook het nationale mededingingsrecht van één of meer lidstaten van toepassing zijn. Een afspraak waaraan uitvoering wordt gegeven in Nederland, maar die ook invloed heeft op de handel tussen de lidstaten, is bijvoorbeeld onderworpen aan zowel art. 81 lid 1 EG als aan art. 6 lid 1 Mededingingswet, de Nederlandse evenknie van art. 81 lid 1 EG. Dit kan tot complexe situaties leiden. Hetzelfde geldt voor misbruik van machtspositie: misbruik kan een effect hebben op de Nederlandse markt (waardoor het Nederlandse misbruikverbod van art. 24 Mw van toepassing is) en tegelijkertijd een invloed hebben op de handel tussen de lidstaten (waardoor het Europese misbruikverbod van art. 82 EG van toepassing is).

De Commissie heeft nu voorgesteld dat uitsluitend het Europese mededingingsrecht van toepassing is op mededingingsrechtelijke afspraken en misbruik van machtspositie, die

de handel tussen de lidstaten beïnvloeden. Dit heeft grote gevolgen voor de toepassing van het Nederlandse mededingingsrecht. Immers, in het Europese recht wordt al snel aangenomen dat er sprake is van een invloed op het handelsverkeer tussen de lidstaten. Het voorstel leidt er dus in de praktijk toe dat de verbodsbepalingen van art. 6 Mw en art. 24 Mw in de toekomst aanzienlijk minder vaak zullen worden toegepast.

Dit laatste betekent niet dat de NMa minder werk zal hebben. Zoals hierboven uiteengezet, leidt het voorstel van de Commissie tot een grote mate van decentralisatie van het Europese mededingingsrecht. De NMa zal zich naar verwachting in toenemende mate richten op de toepassing van art. 81 EG (in volle omvang) en art. 82 EG. Om nog meer tijd voor de NMa beschikbaar te maken ligt het voor de hand dat de Nederlandse wetgever art. 17 Mw (de Nederlandse tegenhanger van art. 81 lid 3 EG) rechtstreekse werking zal geven. De NMa hoeft dan geen vrijstellingsverzoeken meer te onderzoeken inzake mededingingsbeperkende afspraken die uitsluitend aan het Nederlandse mededingingsrecht zullen zijn onderworpen. n

Rectificatie

In *Advocatenblad* 2001-2 (p. 66) werd mevr. Marie-Louise Hoppenbrouwers, adjunct-secretaris van de Raad van Toezicht Arnhem, ten onrechte Marie-'José' Hoppenbrouwers genoemd.

Recht

Rijden onder invloed

In Leeuwarden schikt het OM inzake rijden onder invloed stelselmatig met bedragen die veel hoger uitvallen dan de bedragen die de rechter bij een veroordeling zou opleggen. Komt deze merkwaardige praktijk ook elders in Nederland voor?

mr. W. Anker en
mr. T. van der Goot
advocaten te Leeuwarden

Te hoge transactiebedragen

Onlangs hebben wij in een concrete zaak iets opmerkelijks geconstateerd. Verdachten ter zake van rijden onder invloed betalen een te hoog transactiebedrag, omdat het Openbaar Ministerie te Leeuwarden naar onze mening ten onrechte (al dan niet bewust) gebruik maakt van hun onwetendheid, althans in die gevallen waarin een transactie wordt aangeboden.

De concrete zaak betrof de volgende. De cliënt was aangehouden op verdenking van het rijden onder invloed. Na een ademanalyse bleek het ademalcoholgehalte 570 µg per liter uitgeademde lucht te bedragen. De cliënt had geen documentatie. De cliënt werd vervolgens gedagvaard. Ten onrechte, zo bleek. Na overleg met het parket te Leeuwarden werd de cliënt alsnog een transactievoorstel gezonden. Het probleem leek uit de wereld. Niets was minder waar.

Cliënt kreeg een transactievoorstel van 1500 gulden, welk bedrag naar ons idee veel te hoog was.

Oude schijvenstelsel

Sinds 1 juli 1999 is voor rijden-onder-invloed-zaken een nieuwe richtlijn op basis van de Bos/Polaris-richtlijnen in werking getreden. In casu betreft het de 'Richtlijn voor strafveroordeling, rijden onder invloed, artt. 8 lid 2, 162 en 163 WvW 1994'.¹ Het is algemeen bekend dat de nieuwe richtlijnen in vrijwel alle gevallen (er zijn enkele uitzonderingen mogelijk waarin het niet of nauwelijks verschil maakt of de oude dan wel de nieuwe richtlijnen worden toegepast) tot een aanzienlijk zwaardere sanctie leiden dan onder het oude 'schijvenstelsel'² het geval was. Een en ander is in ieder geval voor de strafsector van de rechtbank Leeuwarden reden geweest, onder verwijzing naar op dit punt gemaakte afspraken in het Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafsystemen van rechtbanken en gerechtshoven (LOVS), om de nieuwe richtlijn van het Openbaar Ministerie *niet* toe te passen en voortaan weer te berechten op basis van de 'oude' richtlijnen. Met andere woorden, de Rechtbank Leeuwarden hanteert al

geruime tijd weer het oude schijvenstelsel.

In de eerder genoemde casus was het gehalte 570 µg per liter uitgeademde lucht. Op basis van de 'oude' richtlijnen zou de cliënt vallen in schijf III en een transactievoorstel van 900 gulden moeten ontvangen; op grond van de Bos/Polaris-richtlijn zou aan cliënt 1500 gulden worden voorgesteld. Dat laatste is geschied: een nadeel voor onze cliënt van 600 gulden. Wij hebben de cliënt geadviseerd niet te betalen.

Veel verdachten die een transactievoorstel ontvangen, wenden zich niet tot een advocaat maar betalen gewoon door middel van de meegezonden acceptgirokaart. Het Openbaar Ministerie speelt in Leeuwarden in op de onwetendheid van verdachten die anders waarschijnlijk niet op het voorstel zouden ingaan.

Voorstel afwijzen

Bij navraag bij de hoofdofficier werd ons vermoeden bevestigd dat het beleid is dat op het parket te Leeuwarden op basis van de nieuwe richtlijnen wordt getransigeerd, hoewel men weet dat de rechtbank deze ter zake van rijden onder invloed niet hanteert.

In vrijwel alle gevallen zal het advies van een advocaat in een dergelijk geval moeten zijn om niet op het voorstel in te gaan. De zaak kan beter voorkomen, om vervolgens een aanzienlijk lagere geldboete van de politierechter te krijgen. De cliënt moet dan echter wel in het openbaar terechtstaan en zal bij een veroordeling tegen een strafblad aanlopen.

Het Openbaar Ministerie handelt op een wijze die de toets der kritiek niet kan doorstaan. Onwetende burgers hebben zo in de loop van de tijd een veel te hoog transactiebedrag betaald. En deze praktijk gaat nog steeds door.

Het is mede de taak van de advocatuur om in dit geval een rol te spelen bij het bevorderen van rechtseenheid. Alvorens op landelijk niveau hieromtrent actie te kunnen ondernemen, vernemen wij graag uit andere delen van het land of onze ervaringen worden gedeeld.³

1 Zij is bij aanwijzing van 11 mei 1999 door het College van procureurs-generaal vastgesteld (*Stcr.* 1999, 117). De richtlijn geldt tot 1 juli 2003.
2 Richtlijn van 7 december 1994, *Stcr.* 1994, 250 met aanpassing van tarieven per 1 januari 1998, *Stcr.* 250.
3 Reacties s.v.p. richten aan: Anker & Anker strafrechtadvocaten, t.a.v. mr. T. van der Goot, Postbus 324, 8901 BC Leeuwarden; of: vanderhoot@ankerenanker.nl.

Matthijs Kaaks

Foto: Cynthia van Elk

Fopneus

Stibbe was zijn neus kwijt. Ze hadden daar al een tijdje in de gaten dat ze iets misten. Ze wisten alleen niet wat.

Misschien dat ze het ontdekten toen ze alle lange neuzen zagen van de kantoren om hen heen. Allen & Overy, Linklaters, Freshfields. Lange, glimmende neuzen.

‘Wij hebben geen neus!’ werd er gegild door het kantoor.

Gelukkig zijn er adviseurs. Met kleine dure koffertjes met allemaal verschillende neuzen. Er zat alleen geen lange bij.

‘Wij willen ook geen lange neus’, zeiden ze bij Stibbe, terwijl een zakdoek het gelaat bedekte. ‘We willen een neus met aanzien, maar toch bescheiden. Een neus die representatief is. Rechtdoorzee, eigenwijs en toch gedistingeerd.

Maar bovenal: uniek!’

De adviseur knikte begrijpend. ‘Zo’n neus heb ik wel’, zei die. ‘En hij is bovendien nog een beetje sociaal ook.’ Hij pakte de sympathieke *pro bono*-neus uit zijn koffertje, met een wat flubberig elastiek eraan.

‘Sociaal?’ riepen ze geschrokken. Gelukkig was het maar een beetje. En het oogt vriendelijk, had de adviseur gezegd. Dat gaf de doorslag, want vriendelijk kon natuurlijk geen kwaad.

‘En weet je wat het voordeel is van deze neus’, lispelde de adviseur. ‘Je kunt hem op en af doen wanneer je maar wilt.’

De neus ging van hand tot hand en iedereen vond hem prachtig. Ze verdrongen zich voor de Stibbe-spiegel. ‘O wat zullen die lange neuzen de pee inhebben’, verkneukelden ze zich.

‘Hoho’, zei de adviseur, ‘we zijn er nog niet. Bij *Stibbe Simont Monahan Duhot* past geen *pro bono*-neus. De naam moet korter.’

En hij vervolgde met een uitgebreide uiteenzetting over de Nieuwe Soberheid; de nieuwe trend van het Millennium. Daar had hij onderzoek naar gedaan. Zijn rapport werd ijverig bestudeerd en er werd onder zijn leiding een rollenspel gedaan.

Ze moesten oefenen: ‘Hallo, ik ben Jan. Jan Stibbe.’

‘Is dat niet een beetje Jan-met-de-korte-achternaam?’ vroegen sommige partners bezorgd. Zij waren eigenlijk wel trots op die mooie exotische achtervoegsels.

‘Welnee’, riep de ingehuurd goeroe, ‘Nieuwe Soberheid. Dat past veel beter bij namen als Cor Boonstra, Roel Pieper, Leo van Wijk, Gerrit Zalm.’

En toen kwam eindelijk de grote dag. Daar kwam Jantje Stibbe met z’n nieuwe neus. Hij had er een speciaal feestje voor georganiseerd. Klapte in zijn handen en riep: ‘Kijk eens goed, mensen.’ Uit een koffertje haalde hij de zorgvuldig gepoetste *pro bono*-neus. Iedereen keek hem een beetje verbaasd aan.

Moest-ie daar nou zo’n drukte over maken?

Niemand zag iets bijzonders. ‘Wat een lullig feestje’, werd er gezegd.

‘Wat een kouwe drukte.’

Na afloop beklagde Stibbe zich bij de adviseur, die eigenlijk niet zoveel tijd had, want hij was inmiddels ingehuurd door een groot accountantskantoor dat een nieuwe bril zocht met bijpassende sokken.

‘Tsja,’ zei die slechts en wees op de kleine lettertjes in zijn contract.

‘Het is en blijft een gok, zo’n fopneus.’

n

Praktijk Asieladvocatuur gekneveld

Tegen de achtergrond van de nieuwe Vreemdelingenwet ziet Frits Koers een bureaucratisering opdoemen die het recht van de asielzoeker op fatsoenlijke rechtsbijstand bedreigt. De Stichtingen Rechtsbijstand Asiel (SRA's) versterken die ontwikkeling. Koers stuurde asieladvocaten een brief¹ en licht hier een en ander voor buitenstaanders toe. Namens de SRA's reageert Peter Benders, directeur van de SRA Den Bosch.

mr. Frits Koers
advocaat te Amsterdam

Foto: Piet den Blanken / Hollandse Hoogte

Aangehouden asielzoekers

Een asielzoeker die in Nederland aankomt dient zich op de kortst mogelijke termijn aan te melden op een van de aanmeldcentra van de immigratie- en naturalisatiedienst van het ministerie van Justitie (de Immigratie- en Naturalisatie Dienst, IND). Daar wordt een eerste intake gedaan door een contactambtenaar van de IND. Het gaat daarbij om de personalia van de asielzoeker en van zijn of haar familieleden, zijn of haar land van herkomst, het reisverhaal, en de documenten die een en ander ondersteunen. Aan de hand van die intake beslist de IND of de procedure verder kan worden vervolgd in het aanmeldcentrum – in de zogenoemde AC-procedure die maximaal 48 uur mag duren – dan wel wordt voortgezet in de zogenoemde OC-(Opvangcentrum)procedure.

In beide procedures is de volgende stap het zogenoemde nader gehoor, waarin de asielzoeker de gelegenheid krijgt zijn of haar asielmotive-

ven naar voren te brengen. Aan de hand van het nader gehoor in combinatie met de gegevens van de intake en met beschikbare informatie over het land van herkomst wordt de (eerste) beslissing op de asielaanvraag gegeven.

Rechtshulp in eerste fase

De rechtshulp in deze eerste fase van de procedure concentreert zich op twee momenten: de voorbereiding op het nader gehoor en de nabespreking van het rapport van nader gehoor. Bij de voorbereiding van het nader gehoor gaat het in de eerste plaats om voorlichting, zodat de asielzoeker zo veel mogelijk duidelijkheid krijgt over wat er van hem of haar bij het nader gehoor wordt verwacht en hij of zij de asielmotieven zo goed mogelijk naar voren kan brengen.

Bij die voorbereiding hoort ook een kritische beschouwing en bespreking van het intake-rapport om vast te stellen of dat geen aanleiding

1 Zie voor een selectie daaruit het kader op p. 95.

Steeds vaker is de rechtshulp in het begin van de procedure niet in staat elementaire gebreken te signaleren die fatale gevolgen kunnen hebben voor de afloop

geeft voor vragen en of daarin geen vergissingen zijn geslopen.

Bij de nabespreking van het rapport van nader gehoor gaat het erom dat eventuele vergissingen worden opgespoord en gecorrigeerd maar ook en vooral om te controleren of de asielmotieven daarin volledig en in juist verband op begrijpelijke en voldoende overtuigende wijze tot uitdrukking zijn gekomen. De advocaat/rechtshulpverlener heeft gedurende een door de IND bepaalde termijn de gelegenheid om die nabespreking te doen en naar aanleiding daarvan correcties en aanvullingen op het rapport in te zenden. Bij termijnoverschrijding kan er niet op gerekend worden dat bij de beslissing met correcties en aanvullingen rekening wordt gehouden.

In de asielrechtspraak blijkt het vaak onmogelijk en altijd minstens zeer problematisch om nog naderhand – nadat de beslissing is gegeven, in een latere fase van de procedure – vergissingen in de intake en in het rapport van nader gehoor te corrigeren of aanvullingen op het asielrelaas te geven. Wanneer de rechtshulpverlener bij de genoemde twee rechtshulpmomenten steken liet vallen, wordt dit aan de asielzoeker tegengeworpen. De rechter gaat ervan uit dat de rechtshulpverlener zijn werk optimaal doet en kan doen.

Tijdgebrek

De realiteit is anders. Steeds vaker blijkt dat de rechtshulp niet in staat is geweest elementaire gebreken van de intake of onvolkomenheden in het rapport van nader gehoor te signaleren en te rapporteren. Dat dit fatale gevolgen voor de afloop van de procedure kan hebben en vaak heeft zal duidelijk zijn.

Wat is de oorzaak van deze alarmerende situatie? Al vaak genoeg is gewezen op de matige kwaliteit van de IND-rapporten. Hoe meer onvolkomenheden daarin verschijnen, des te groter de kans dat daarvan een deel blijft hangen. Het blijft natuurlijk de taak van de rechtshulp om die kans uit te sluiten, maar die taak wordt bemoeilijkt doordat de nabespreking van een minder goed rapport extra tijd vergt.

En daarmee kom ik op de cruciale factor: het tijdgebrek, of, voorzichtiger uitgedrukt, de permanente tijdsdruk waaronder moet worden gewerkt en die door verschillende oorzaken in de hand wordt gewerkt.

Organisatie rechtshulp

In het verleden werd de rechtshulp aan asielzoekers geheel verzorgd door de advocatuur. De asielzoeker zocht, vaak begeleid door een vrijwilliger van Vluchtelingenwerk, een advocaat. Daar was gelegenheid voor omdat destijds de meeste asielzoekers zich niet meteen aanmeldden bij justitie, maar eerst bij een vluchtelingenorganisatie en via deze bij een advocaat. De grote toename van de vluchtelingenstroom in de jaren tachtig leidde er om te beginnen toe dat de asielzoekers in steeds meer georganiseerd en gecoördineerd verband werden opgevangen. Er ontstonden asielzoekerscentra (AZC's), opvangcentra (OC's) en ten slotte ook aanmeldcentra (AC's).

Het OC had voor de IND het voordeel dat de behandeling van asielaanvragen daar geconcentreerd kon worden. Het AC zorgde voor verdere concentratie doordat elke asiel-aanvraag op een AC moet worden ingediend en op het AC een eerste schifting van kansloze, ongegronde zaken kan plaatsvinden. Bij deze ontwikkelingen leek het voor de hand te liggen dat ook de rechtshulp zich rond die centra ging organiseren en concentreren. Dit leidde tot de oprichting van de Stichtingen Rechtsbijstand Asiel (SRA's).

De aanvankelijke taak van deze stichtingen was ervoor te zorgen dat iedere asielzoeker een advocaat toegewezen zou krijgen. Daarnaast kwamen bij de SRA's ook juristen in dienst die zich met de rechtshulp in de asielprocedure gingen bezighouden.

Al bij het begin ontstond er gesteggel tussen advocatuur en SRA's over de verdeling van de werkzaamheden. Bij de advocatuur bestond enige angst dat de SRA's de neiging zouden hebben om de rechtshulp aan asielzoekers steeds meer aan zich te trekken. Een echt conflict werd het niet doordat over de verdeling van de zaken afspraken gemaakt konden worden, die overigens vaag waren en inmiddels nauwelijks meer functioneren.

Dat de SRA's in menig opzicht een buitengewoon nuttige functie vervullen staat wat mij betreft buiten kijf. De grote aantallen asielzoekers maken het zonder meer noodzakelijk dat de rechtshulp gecoördineerd wordt.

Het overleg tussen SRA en IND ging zich uitstreken tot het spanningsveld tussen de belangen van de IND en die van de asielzoekers

Management- en overlegcultuur

Toch is er door de structuur van de SRA's – bestuur, directeur, enkele stafmedewerkers en juristen in dienst – van meet af aan sprake van een tendens naar bureaucratisering, waarbij het management een doel op zich dreigt te worden. In bijvoorbeeld de gezondheidszorg is datzelfde verschijnsel gesignaleerd. De organisatie moet 'draaien', het personeel moet produceren, de managers moeten wat te doen hebben. Daarbij komt het volgende.

Het hiervoor beschreven asielproces in de eerste fase wordt beheerst door de IND. Het lag voor de SRA's voor de hand om te streven naar overleg met de IND om in dat asielproces de voor de rechtshulp noodzakelijke ruimte te claimen. Tot zover prima. Maar ook de IND zag voordeel in het overleg. Nieuwe procedurele modellen, zoals de AC-procedure (aanvankelijk bedoeld als middel tegen zogenoemde rugzak-asieltoeristen) konden slechts verdedigd worden – bijvoorbeeld in de Tweede Kamer – als gegarandeerd kon worden dat rechtshulp binnen dat model zeker gesteld was. Zo ging het overleg tussen de SRA's en de IND zich mede uitstreken tot het spanningsveld tussen de belangen van de IND en die van de asielzoekers.

Daarmee zien de individuele advocaten en asieljuristen zich geconfronteerd met een organisatie die niet alleen coördineert, maar ook afspraken maakt met de IND over de procedurele randvoorwaarden waarbinnen de rechtshulp gegeven kan/moet worden.

Bij de instelling van de AC-procedure leidde dat tot een eerste openlijk geschil tussen de individuele advocaten en de SRA's. Toen de AC-procedure werd uitgebreid van 24 naar 48 uur was er opnieuw heftige discussie tussen de SRA's en de advocaten en asieljuristen over de vraag op welke wijze en in hoeverre aan de wensen van de IND tegemoet kon worden gekomen. In dat debat raakten overigens ook de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) en Vluchtelingenwerk betrokken.

Burgemeester in oorlogstijd

De positie van de SRA's in deze discussies, die zowel de IND als de SRA's hardnekkig 'overleg' blijven noemen, heeft veel weg van die van de burgemeester in oorlogstijd. Ter wille van het voortgaande overleg en van het eigen voortbestaan wordt, ongetwijfeld met de beste bedoelingen, de ene concessie na de andere aan de IND gedaan. De enkele concessies die daartegenover van de IND worden verkregen gelden daarbij als verschoningsgrond.

Het belangrijkste euvel bij dit alles is dat de SRA's voor de centrale rol die zij vervullen in het onderhandelingsproces met de IND, geen enkel (democratisch) mandaat hebben van de advocaten en asieljuristen die de feitelijke rechtshulp aan de asielzoekers moeten verlenen en zich ook niet voor hen behoeven te verantwoorden. De SRA's ontlelen hun onderhandelingspositie uitsluitend aan de in de statuten omschreven doelstelling en aan hun – door het ministerie van Justitie gefinancierde – centrale rol. Daar komt nog bij dat de SRA's door de greep op de asieljuristen in eigen dienst, die als werknemers immers gebonden zijn aan de opdrachten die zij krijgen, de advocaten het ultieme middel van weigering van medewerking goeddeels uit handen kunnen slaan.

Verantwoording zijn de SRA's slechts schuldig aan de besturen die, als in de oude regententijd, worden benoemd door coöptatie. De besturen worden dan ook gevormd

door leden van de rechterlijke macht en (andere) min of meer notabele lieden die van besturen hun hobby maken. Nu wil ik van deze bestuurders niets kwaads zeggen, het zijn natuurlijk allemaal mensen van zeer goede wil. Maar het moet wel netjes blijven, overleg is het poldermotto: 'We komen er samen – met de IND – wel uit'!

Hoe verkeerd dit kan gaan blijkt uit het feit dat de rechter in asielzaken de uitkomsten van overleg met de IND als norm hanteert voor een individuele asielzaak. Recentelijk werd een asielzaak zelfs verloren op grond van door de IND overgelegde notulen van een overleg waarvan de asieladvocaat in het geheel niet op de hoogte was terwijl die notulen bovendien de gemaakte afspraken niet juist weergaven.

Cultuur van oppervlakkigheid

Op de werkvloer, in de concrete rechtsbijstand aan asielzoekers, wordt meer en meer duidelijk dat de kwaliteit van de rechtshulpverlening hard achteruitgaat. Die achteruitgang is vooral zichtbaar in de te beperkte aandacht die advocaten en asieljuristen slechts (kunnen) besteden aan asielzaken, vooral waar het de eerste fase betreft waarin het gaat om de vaststelling van de feiten, het volledig en helder in beeld brengen van het asielrelaas.

Steeds vaker blijkt dat op dit onderdeel de rechtshulp heeft gefaald. Daarbij is de enorme tijdsdruk een overwegende factor. Die tijdsdruk is geen probleem van vandaag of gisteren. Tijdsdruk, omzetsdruk, grote aantallen en bureaucratisering: deze samenhangende factoren hebben ertoe geleid dat de asielzoekers verscholen raken in *asielzaken*, dossiers, nummers, toevoegingen. Zo ontstond een cultuur van oppervlakkigheid en routine in de rechtshulp aan asielzoekers, een cultuur waarin – het mag niet verbloemd worden – ook advocaten floreren die er dankzij de oppervlakkigheid nog een aardige omzet mee weten te draaien, een cultuur waarin de asieljuristen bij de SRA's worden beoordeeld op kwantitatieve output. Een cultuur waarbij het voor de IND vanzelfsprekend wordt om nog verder te gaan met de bureaucratisering van het asielproces en waarbij de IND in overleg met de SRA's kan besluiten hoeveel tijd nodig is voor de rechtshulp in de eerste fase.

**Het doet denken
aan de
ziekenhuismanager
die 's ochtends
vroeg alle
operatiepatiënten
onder narcose wilde
brengen zodat de
chirurgen flink
konden doorwerken**

Asieladvocatuur gekneveld

(Een selectie uit Koers' brief aan asieladvocaten; de auteur meldt dat de 130 advocaten die reageerden met de essentie ervan instemden. red.)

Met de Vreemdelingenwet 2000 zal de asielprocedure nog maar één feitelijke instantie kennen. Het bezwaar wordt afgeschaft. Het belang van het nader gehoor en de daarop te geven correcties en aanvullingen wordt daarmee, nog meer dan thans, bepalend voor de uitslag van de zaak. Het gelijktijdig in te voeren nieuwe Vreemdelingenbesluit bepaalt dat de asielzoeker minimaal twee dagen tijd krijgt voor de correcties en aanvullingen op het nader gehoor. De IND zal ernaar streven de reactietermijn zo dicht mogelijk bij dat minimum te leggen.

De bedoeling van de SRA's is dat de rechtshulpverlener op basis van inroostering een dag in het rechtsbijstandskantoor aanwezig is en aldaar met vier cliënten de nabespreking van het nader gehoor doet. De planning daarvan willen de SRA's doen in direct overleg met de IND. (Met deze gezamenlijke planning is op 25 september jl. door de SRA Noordooit Nederland al een begin gemaakt.) De gezamenlijke planning zal de IND de mogelijkheid bieden de reactietermijn te minimaliseren. Omdat bij die planning met de individueel-inhoudelijke kant van een zaak geen rekening zal worden gehouden zullen er voor de rechtshulpverlener termijnproblemen ontstaan.

Onder de Vreemdelingenwet 2000 zal het aantal procedures per asielzoeker verminderen. Dus ook het aantal te declareren toevoegingen zal verminderen. Alleen daardoor al zullen de inkomsten voor de asieladvocaat achteruitgaan. Daarbij komt dan het verlies aan reistijd voor de reis naar het rechtsbijstandskantoor. Ook als er een reistijdvergoeding

komt is er sprake van omzetverlies omdat die vergoeding conform het huidige vergoedingsbesluit lager zal zijn dan de vergoeding voor werktijd.

De inroostering op een rechtsbijstandskantoor heeft voor de advocaat ten eerste het nadelige gevolg dat een deel van zijn/haar agendaplanning hem/haar uit handen wordt genomen. Dat geldt niet alleen voor de roosterdag zelf, maar ook voor de dag(en) erna waarop hij/zij de correcties en aanvullingen zal moeten opstellen. In dit verband is van belang op te merken dat onder de Vreemdelingenwet 2000 alle termijnen in de asielprocedure worden verkort, zodat de agendering van werkzaamheden toch al lastiger wordt dan thans.

Nog meer dan thans zal de omzetdruk de kwaliteit van de rechtsbijstand negatief beïnvloeden.

De SRA-plannen vormen een nieuwe, forse stap op de al eerder ingeslagen weg naar bureaucratisering van de rechtsbijstand aan asielzoekers. Een van de twee – uitgesproken – argumenten voor deze stap is 'het tolkenprobleem'. Is er een tolkenprobleem? Soms is een tolk niet beschikbaar binnen de termijn die door de IND gesteld wordt. Dat dwingt de IND soms tot een geringe verlenging van de gestelde termijn. Dat is dus het probleem. Om daaraan tegemoet te komen gaan de SRA's voort met de bureaucratisering in eendrachtige samenwerking met de IND.

Het andere argument is het schaarser wordende rechtsbijstandsaanbod. Dat argument is onjuist. De capaciteit van – kwalitatief behoorlijke – rechtshulpverlening zal juist verminderen als gevolg van tijdverlies c.q. omzetverlies, verlies van onafhankelijkheid en verlies van motivatie.

(Frits Koers)

En zo is bedacht dat alle zaken die niet in het AC kunnen worden afgedaan door de IND geconcentreerd behandeld zullen worden in een beperkt aantal behandelkantoren. En daarbij in de buurt zou rechtsbijstand moeten worden verleend in *rechtsbijstandskantoren*. Samen met de SRA's kan dan de IND het gehele proces in de eerste fase managen; bepalen wanneer de advocaat of asieljurist met de asielzoeker spreekt en wanneer deze de correcties en aanvullingen bij de IND kan inleveren.

De advocaat wordt aan de lopende band gezet, de asielzoeker erop. Het doet me denken aan de ziekenhuismanager die voorstelde om 's ochtends vroeg alle patiënten alvast onder narcose te brengen die die dag moesten worden geopereerd, zodat de chirurgen de hele dag flink zouden kunnen doorwerken. De rechtsbijstand verwordt – ook nu al – meer en meer tot een rituele wassen neus. Dat proces dient gekeerd te worden. n

In zijn weerwoord zegt Peter Benders dat de door Koers betreunde ontwikkelingen al voor de oprichting van de SRA's waren ingezet, dat er over de randvoorwaarden van de rechtshulp steeds breed wordt overlegd en dat de vroegere toestand veel minder rooskleurig was dan Frits Koers suggereert.

drs. Peter Benders
directeur SRA Den Bosch
namens de SRA's

Reactie

De SRA's knevelen niet

Foto: Harm Meter/ANP

De politie houdt een asielzoeker aan in Ommen

De eerste lezing van het artikel van de heer Koers leidde ons tot de conclusie dat hij de SRA's wel erg veel dadendrang en invloed toedicht. Nadere beschouwing leerde echter dat hij nogal vrijelijk met de waarheid omspringt. In deze reactie laten wij niet ter zake doende suggestieve, niet onderbouwde opmerkingen over rechtsvorm, bestuur en interne organisatie van de SRA's voor rekening van de auteur, en dus buiten beschouwing.

SRA's kwamen later

Met het toenemen van het aantal asielzoekers vanaf midden jaren tachtig nam de overheid stapsgewijs een aantal maatregelen. Vanaf 1987 werden asielzoekers opgevangen in asielzoekerscentra (AZC's), verspreid over Nederland. Op deze wijze trachtte men de druk op de grote steden in de Randstad, die tot dusver de meeste asielzoekers opvingen, weg te nemen. In 1992 volgde de inrichting van een beperkt aantal Opvang- en Onderzoekcentra (OC's), waarbij voor het eerst opvang gekoppeld werd aan een geconcentreerde afwikkeling van de eerste fase van de asielprocedure. Twee jaar later, eind 1994, besloot de overheid tot oprichting van twee Aanmeldcentra (AC's), waar alle asielzoekers

zich in eerste instantie dienden te melden en waar – in de zogenaamde 24-uursprocedure – een eerste selectie van kansloze aanvragen werd gemaakt. Deze maatregelen werden genomen om enerzijds de opvangproblematiek het hoofd te bieden en de doorlooptijden van de procedures in de hand te houden en anderzijds het aantal asielaanvragers naar beneden te brengen en potentiële asielaanvragers te ontmoedigen naar Nederland te komen.

De drie SRA's werden respectievelijk in juli 1995 en januari en april 1996 opgericht. Het ontstaan van de SRA's stond op zichzelf los van bovengeschetste ontwikkelingen. In 1993 voerde het Instituut voor het Onderzoek van de Overheidsuitgaven (IOO) in opdracht van het ministerie van Justitie een onderzoek uit naar de rechtsbijstand aan asielzoekers. De onderzoekers concludeerden dat die rechtsbijstand ondoelmatig was georganiseerd en onvoldoende gebruik maakte van de beschikbare capaciteit. Dit onderzoek vormde voor de overheid aanleiding tot het reorganiseren van de rechtsbijstand. Met de oprichting van de SRA's zou een doelmatiger inzet van mensen en middelen en een optimale inzet van de beschikbare capaciteit aan rechtsbijstand moeten worden gerealiseerd.

**De meeste
betreunde
maatregelen
bestonden al
voordat de SRA's er
waren**

Breed overleg

Uit deze schets blijkt dat de meeste door de heer Koers betreunde maatregelen en in het bijzonder de door hem bekritiseerde AC-procedure al bestonden voordat de SRA's er waren. De overheid voerde overigens over de invoering van deze maatregelen overleg met de toenmalige rechtsbijstandspartijen: de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA), Vluchtelingenwerk en de Buro's voor Rechtshulp. Als er al sprake is van 'burgemeesters in oorlogstijd', dan is dat gezelschap ouder en groter dan de heer Koers zich nu herinnert.

Uiteraard voerden en voeren de SRA's regelmatig overleg met de IND om – binnen de procedurele kaders – te komen tot een optimale inzet van de rechtsbijstand. Het is dan ook prettig te vernemen dat de SRA's daarbij 'in menig opzicht een buitengewoon nuttige functie vervullen'. Zodra de procedurele kaders in beeld komen, treedt evenwel een breder overlegcircuit aan: delegaties van de SRA's, Vluchtelingenwerk en NOvA (die zich hierbij in de regel laat vertegenwoordigen door de coördinator Asiel en de portefeuillehouder asielzaken). De heer Koers geeft daarvan een goed en recent voorbeeld: de invoering van de 48-uursprocedure in de AC's in 1999. Voornoemd breed overleg van de rechtsbijstand voerde hierover, met de IND en in laatste instantie met de staatssecretaris, zelf overleg over de randvoorwaarden voor de rechtsbijstand.

Vroeger niet alles beter

De door de heer Koers gesignaleerde en gevreesde ontwikkelingen omtrent de eventuele komst van rechtsbijstandskantoren lijken ingegeven door een wat romantische voorstelling van verleden en heden en wat ongefundeerde angst voor de nabije toekomst. De inroostering van rechtsbijstandverleners dateert al van 1992. Bij de komst van de OC's bereikte de NOvA in rechtstreeks overleg met het ministerie overeenstemming over een spreekuurvergoeding. Deze vergoeding impliceerde een inroostering van twee cliënten per dagdeel. Deze praktijk is door de SRA's voortgezet in de OC's tot op de dag van vandaag. Als dit leidt tot tijdgebrek, dan is daar in elk geval al acht jaar sprake van.

De geconstateerde verdere beperking van reactietermijn in het nieuwe Vreemdelingenbesluit zien wij evenmin meteen: de daarin opgenomen minimale termijn wijkt niet af van de termijn uit het nu geldende Vreemdelingenbesluit. Over de invoering van rechtsbijstandskantoren vindt overigens goed overleg plaats tussen de Raden voor Rechtsbijstand, de SRA's en de NOvA. Er is inmiddels een afzonderlijk – onafhankelijk – onderzoek gaande naar de voor- en nadelen van der-

**Voor 1987 kwam de
asielzoeker meestal
toevallig bij een
rechtsbijstand-
verlener terecht,
lang na de eerste
beslissing**

gelijke kantoren voor alle betrokkenen. De heimwee van de heer Koers naar de goede oude tijd volgen we niet helemaal. Voor 1987 kwam een asielzoeker op min of meer toevallige wijze bij de rechtsbijstandverlener terecht: niet zelden gebeurde dat lange tijd na een reeds genomen eerste beslissing, met alle gevolgen van dien. Of er toen of ooit sprake is geweest van een vrije advocatenkeuze voor asielzoekers, wagen wij te betwijfelen. In de regel was en is een asielzoeker volstrekt onbekend met het Nederlandse systeem van rechtsbijstand. De keuze voor een rechtsbijstandverlener werd ook vroeger ingegeven door het hulpverleningscircuit, of werd gemaakt op basis van informatie van landgenoten.

Natuurlijk zijn er veranderingen opgetreden door de veel grotere aantallen asielzoekers – in 1985 5000, in de jaren negentig gemiddeld 40.000 per jaar – en door allerlei beper-

kende procedurele maatregelen. De SRA's proberen elke asielzoeker tijdig te voorzien van een op het rechtsgebied toegelaten rechtsbijstandverlener. Dat geschiedt onbevooroordeeld op basis van willekeurige toedeling (tenzij de asielzoeker expliciet om een bepaalde rechtsbijstandverlener verzoekt). Gelukkig slagen we daar nog steeds in. De SRA's hebben daarbij te maken met een politieke en maatschappelijke realiteit, waarop zij beperkte invloed hebben. Dat de SRA's trachten met een betere planning de beperkte mensen en middelen beter in te zetten, lijkt ons niet nadelig voor de asielzoeker, noch voor zijn rechtsbijstandverlener. Wachttijden aan de kant van de rechtsbijstand lijken ons in niemands belang.

Wij menen daarbij dat er wel degelijk sprake is van een tolkenprobleem, zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin. Dit blijkt ook uit rapportages van de Nationale Ombudsman en uit de instelling van de commissie-Raaphorst. Dat geldt evenzeer voor de beschikbare capaciteit aan rechtsbijstandverleners: de SRA's monitoren maandelijks de ontwikkelingen daarin. Wij maken ons in elk geval zorgen voor de nabije toekomst.

Kwaliteitsverbetering

De heer Koers maakt zich zorgen over de kwaliteit van de rechtsbijstand. Hij wijst op een toenemende 'omzetdruk'. Ook de SRA's vinden dat de rechtsbijstand aan asielzoekers redelijk moet worden beloond. Het vergoedingsbesluit dat 1 januari 2000 van kracht werd heeft tot een aanzienlijke financiële verbetering geleid. Of de omzetdruk op het rechtsterrein asiel groter is dan op andere rechtsterreinen, is volgens ons zeer de vraag. Dat van juristen, werkzaam bij de SRA's, productiviteit wordt verwacht, lijkt ons niet meer dan normaal. Wij kennen geen advocatenkantoor waar dat niet het geval zou zijn. De productienormen die daarbij worden gehanteerd kunnen een vergelijking met advocatenkantoren heel redelijk doorstaan.

Overigens zijn wij van mening dat er voor kwaliteit meer nodig is dan alleen een redelijke betaling. Daarom ontwikkelen de SRA's samen met anderen initiatieven zoals de Intervisiecommissie voor de rechtsbijstand op AC-Schiphol, en de scholingsbijeenkomsten, georganiseerd door de SRA Den Bosch. n

Praktijk

Stichting Toezicht Effectenverkeer

De Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) moet zich naar de mening van de voorzitter terughoudend opstellen. De tucht van de markt doet goed werk. Voor de eenduidigheid en de transparantie in de wereld van vennootschappen en effecten zal de STE wel moeten interveniëren bij bijvoorbeeld misbruik van stemvolmachten en slecht vergelijkbare verslaglegging. Maar het toezicht blijft de buitenste ring.

mr. A.W.H. Docters van Leeuwen
voorzitter van het Bestuur van de Stichting Toezicht Effectenverkeer

De grenzen van het effectentypisch toezicht

Effectentypisch toezicht is nodig naar de mate waarin de adequate werking van de effectenmarkten – in termen van betrouwbaarheid en effectiviteit – onvoldoende door het vrije spel der marktkrachten wordt gewaarborgd. Zo kunnen rendementsafwegingen van marktpartijen conflicteren met hun neiging tot spontane naleving van gedragsnormen ter bescherming van de belangen van de belegger, of normen ter bevordering van een integer marktgedrag. Het effectentypisch toezicht dient hierbij zowel een door algemeen-economische overwegingen gedreven belang van een adequate werking van de effectenmarkten, als een maatschappelijk belang, namelijk de bescherming van de belegger op de effectenmarkten. Beide aspecten van toezicht sluiten overigens in zoverre op elkaar aan dat een adequate werking van de effectenmarkten staat of valt met het vertrouwen van het beleggend publiek.

Geen betoog behoeft het bijvoorbeeld dat de meesleepcrisis's in de effectensector niet geringer zijn dan in de kredietsector. De eigen aard van het effectenverkeer brengt mee dat beheersing niet zozeer moet worden bewerkstelligd door het nastreven van voldoende kapitaaldekking, maar dat de focus toch in de eerste plaats moet vallen op het zichtbaar maken van de huidige en, voor zover doenlijk, de toekomstige waarde van de beursgenoteerde onderneming. Naar de mate waarin dit kan worden gerealiseerd is de kans op overmatige speculatie en op het ontstaan van een luchtbel kleiner.

Terughoudend publiekrechtelijk toezicht

Publiekrechtelijk toezicht is slechts aan de orde als daarmee het algemeen belang is gediend. Het loutere optreden van fricties en misstanden aangaande beursvennootschappen in relatie tot het effectenverkeer is op zichzelf nog onvoldoende reden voor toepassing van publiekrechtelijk toezicht. Het is bijvoorbeeld aan de tucht van de markt om mismanagement af te straffen. Hier ligt een verschil met financiële instellingen, omdat mismanagement dáár het vertrouwen in financiële instellingen rechtstreeks aantast. Gebleken is dat zo'n vertrouwensbreuk een groot uitwaaiereffect heeft. Dat uitwaaiereffect doet zich niet in die mate voor in andere sectoren.

Terughoudendheid van het publiekrechtelijk toezicht is bovendien geboden omdat al te gemakkelijk het probleem van de *moral hazard* ontstaat. Toezicht dient geen afbreuk te doen aan de eigen verantwoordelijkheid van marktpartijen. Zouden zij weten dat een toezichthouder waakt over hun belangen, dan zouden zij om die reden licht geneigd kunnen zijn minder belang te hechten aan hun eigen oordeelsvorming. Toezicht behoort dus geen gebreken in de uitoefening van de eigen verantwoordelijkheid te compenseren. Zou dat wel gebeuren, dan zou de kans groot zijn dat een heilloze toezichtspiraal wordt ingezet. Daarom moet naast ruimte voor de tucht van de markt, uitgangspunt voor toezicht zijn en blijven dat het, waar nodig, verantwoordelijken in de markt definieert en aanscherpt, maar niet overneemt.¹

¹ Indien we van deze uitgangspunten uitgaan kan publiekrechtelijk toezicht uitdrukkelijk niet constituerend zijn voor de aard van de beursvennootschap, in casu voor de wijze waarop de zeggenschap en de verantwoording van bestuur en raad van commissarissen is geregeld. Deze aspecten van ordening behoren naar hun aard geregeld te worden in het vennootschapsrecht.

Illustratie: Andre Klijsen

De STE kan bij beschermingsconstructies niet kiezen tussen de doelvennootschap en de overnemende vennootschap

fusiegedragsregels 1975 dat gedragsregels bevat die partijen bij een openbaar bod in acht dienen te nemen ter bescherming van de belangen van aandeelhouders, over te hevelen naar de Wet toezicht effectenverkeer. De belangrijkste reden voor die overheveling is gelegen in de internationalisering van fusies en overnames. Buitenlandse partijen zijn uiteraard niet gebonden aan de nationale afspraken die bij ons in de SER-fusiecode zijn vervat. De tucht van de markt kan hier haar werk niet doen, omdat het steeds om voor betrokken partijen eenmalige of ten minste zeldzame gebeurtenissen gaat.

Naar het voorlopig oordeel van de Minister van Financiën is er bij beschermingsconstructies een rol voor de STE weggelegd. Maar ik ben daar heel voorzichtig in. Het ijs is glad en bovendien dun. (Als je iemand bent van mijn – fysieke – gewicht is het dus oppassen geblazen.) Gelet op de gekozen uitgangspunten staat het mij nog niet voor ogen wat de rol van de toezichthouder zou moeten zijn.

In de eerste plaats zou ik het onjuist vinden als de vraag welke beschermingsconstructies toelaatbaar zijn van het privaatrecht naar het publiekrecht zou verhuizen. Immers, als er nu iets het begrip aandeel constitueert, is het wel het daaraan verbonden zeggenschapsrecht. Wat kan er toch de reden voor zijn om privaatrechtelijke verhoudingen in het publiekrecht te regelen? Andersom doen we toch ook niet?

In de tweede plaats lijkt het mij nogal ongelukkig indien de toezichthouder uit zou moeten maken of een bepaalde situatie nu wel of niet de activering van een beschermingsconstructie rechtvaardigt, even aangenomen dat de wetgever op dit punt geen uitsluitel biedt. In dat geval valt niet in te zien waarom de toezichthouder bijvoorbeeld voorrang zou moeten geven aan de belangen van de doelvennootschap of aan de belangen van de overnemende vennootschap. De toezichthouder moet het algemeen belang, en dus de belangen van alle deelnemers aan het effectenverkeer in het oog houden, en, mede met het oog daarop, het belang van een *'fair and orderly market'*. Op beschermingsconstructies past dus alleen dat toezicht van de STE dat uitgeoefend kan worden zonder op eigen doft voorrang te moeten geven aan de

belangen van de een of andere partij, en dat in het belang is van een *'fair and orderly market'*.

Stemvolmachten

Als voorbeeld van effectentypisch toezicht op het raakvlak van het vennootschapsrecht en het effectenrecht kan dienen het toezicht op *proxy solicitation*. *Proxy voting* betekent feitelijk het stemmen op afstand door aandeelhouder op de algemene vergadering van aandeelhouders. Indien dit kanaal tevens wordt gebruikt door partijen om stemvolmachten te verzamelen spreekt men van *proxy solicitation*. Het rapport van de commissie-Peters II beveelt aan dat er een systeem van *proxy solicitation* dient te komen dat een bijdrage kan leveren om de betrokkenheid van kapitaalverschaffers bij de besluitvorming in de algemene vergadering van aandeelhouders te vergroten.

In de VS is gebleken dat het verschijnsel *proxy solicitation* aanleiding heeft gegeven tot misbruik in de zin dat het systeem door het management van de uitgevende instelling werd gebruikt voor zijn 'eigen' doeleinden. Hierbij kan worden gedacht aan het aanwenden van het systeem door het management teneinde 'de absolute macht' naar zich te trekken. Dit gebruik staat uiteraard haaks op het gedachtegoed van *corporate governance* en op genoemde aanbeveling van de commissie-Peters II.

Indien er sprake is van oneigenlijk gebruik is het enige alternatief voor de aandeelhouder die in zijn belangen zou worden geraakt, het stemmen met de voeten, in casu het verkopen van zijn aandelen. Dit, aangenomen dat hij weet dat er sprake is van oneigenlijk gebruik. Gegarandeerde transparantie is dus sowieso nodig. Voorts is hier de vraag of de tucht van de markt zo ver zou mogen gaan dat het vertrouwen dat de aandeelhouder zou mogen hebben in de mogelijkheid om zijn zeggenschap uit te oefenen, wordt geschaad.

Teneinde dit probleem te ondervangen heeft het Ministerie van Financiën in zijn reactie op het rapport van de commissie-Peters II d.d. 10 mei vorig jaar aangegeven dat het een rol weggelegd ziet voor de STE inzake *proxy solicitation*.

De STE kan een rol spelen bij het voorkomen van misbruik van stemvolmachten

Verslaglegging

Een andere vorm van samenloop tussen privaot- en publiekrecht op het gebied van effectenrecht kan worden gevonden bij de regels voor de verslaglegging door ondernemingen, ook in Nederlandse discussies vaak aangeduid met *accounting standards*. Regels voor de jaarrekening hebben – mede op basis van Europese richtlijnen – hun neerslag gevonden in titel 9 van Boek 2, waarbij met name voorschriften zijn gegeven ten aanzien van de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting daarop. Nadere uitwerking van de in de wet neergelegde regels geschiedt in Nederland door de Raad voor de Jaarverslaggeving die – overigens niet bindende – richtlijnen uitvaardigt. Externe controle vindt plaats door accountants, waarbij een gang naar de rechter openstaat indien de jaarrekening niet voldoet aan de wettelijke voorschriften.

Ook op dit terrein trekt internationalisering haar sporen. Veel beursgenoteerde ondernemingen hebben er baat bij als ze op meer dan één beurs genoteerd kunnen zijn. Een belangrijk obstakel hiervoor is dat de eisen gesteld aan financiële verslaggeving van land

tot land verschillen. Gunstig is dus de ontwikkeling dat er nu overeenstemming groeit over de toepassing van één set *accounting standards*, de IASC standards, die het de onderneming mogelijk moeten maken in verschillende landen met een en dezelfde financiële rapportage te volstaan.

Laat ik hier één hoofdpunt noemen van de vele implementatieproblemen: hoe garandeer je vergelijkbaarheid? Evident is dat een individuele onderneming niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor vergelijkbaarheid van haar cijfers met die van andere ondernemingen. Hierbij moet bedacht worden dat de bedoelde wereldstandaarden niet anders dan globaal geformuleerd konden worden. Er is dus een mechanisme nodig – dat kan niet de tucht van de markt zijn – om voldoende eenduidigheid te bewerkstelligen. Omdat één instituut voor duizenden ondernemingen niet goed voorstelbaar is, moet er worden teruggevallen op nationaal toezicht.

De Europese Commissie denkt aan een rol voor de nationale toezichthouders die als zij zich geconfronteerd zien met interpretatieverschillen tussen hun land en een ander land, zich zouden moeten kunnen wenden tot een Europees orgaan dat een bindende interpretatieve uitspraak doet. Een commissie van wijze mannen, de commissie-Lamfalussy met als Nederlands lid de heer Herkströter, buigt zich over dit vraagstuk. De Ministers van Justitie en Financiën hebben aangekondigd dat zij alle betrokken partijen, waaronder de STE, hierover zullen consulteren.

Internationaal samenwerken

Nu wij gezien hebben hoezeer de internationalisatie haar sporen trekt door vennootschapsland, roept dat de vraag op wat dat betekent voor de positie van de nationale effectentypisch-toezichthouders. Onder andere de vorming van Euronext – de fusie van de beurzen van Amsterdam, Brussel en Parijs – riep in de pers de vraag op of er niet in een moeite door één Europese effectentypisch-toezichthouder moest komen. Ik persoonlijk geloof niet dat centralisatie het antwoord is op de netwerkvorming die we nu overal in de financiële markten zien. Meer praktisch: zo'n oplossing is niet van vandaag op morgen te realiseren. De vraag is dus in ieder geval: wat doen we in de tussentijd?

In Europees verband functioneert een 'Forum of European Securities Commissions', afgekort Fesco, dat zich ten doel heeft gesteld de Europese richtlijnen en de daarop gebaseerde wetgeving zo geharmoniseerd mogelijk toe te passen, de Europese Commissie van advies te dienen en beter met elkaar informatie uit te wisselen als het gaat om voorbereiding en uitvoering van handhavingsmaatregelen. Er zou al veel gewonnen zijn als dit forum zich verder zou kunnen ontwikkelen tot een netwerk en de mogelijkheden tot informatie-uitwisseling zo zouden worden verruimd dat we ook tot werkafspraken kunnen komen, waarbij de ene toezichthouder als bevoegde autoriteit namens de andere op een bepaald onderdeel van een internationaal opererend financieel bedrijf toezicht zou kunnen uitoefenen.

Niet onvermeld mag blijven dat we in Fesco-verband bij de commissie-Lamfalussy ook aandacht hebben gevraagd voor het probleem dat de regelgeving die thans alleen wordt neergeslagen in Europese richtlijnen, daardoor veel te traag tot stand komt. Marktpartijen vragen dringend om uniformering van regelgeving en snelle aanpassing aan gewijzigde marktomstandigheden.

Buitenste ring

Onze ambitie is het ontwikkelen van effectentypisch toezicht dat *'state of the art'* is, en dat de dynamiek van de markten juist bevordert in plaats van deze tegen te houden. De sleutelwoorden hierbij zullen zijn: eenduidigheid en transparantie.

Ik zal de laatste zijn die zal beweren dat de rol van de effectentypisch-toezichthouder niet essentieel is. Maar ik wil hier toch afsluiten met een gedachte die ik ontleend heb aan de legendarische secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie, de heer Mulder: 'Strafrecht is de buitenste ring van het recht.' Welnu, voor effectentypisch toezicht geldt in hoge mate iets vergelijkbaars. Daarom moet onze inspanning in de eerste plaats gericht zijn op het blijven scheppen van duidelijke, internationaal begrijpelijke privaatrechtelijke verhoudingen en verantwoordelijkheden in vennootschapsland. Ik ben ervan overtuigd dat als dat gebeurt aan het effectentypisch toezicht de juiste plaats zal toevallen.

Zeki Rüzgar

De Turkse mensenrechten-advocaat Zeki Rüzgar werd in december 1999 veroordeeld tot vijftien jaar 'zware gevangenisstraf', met een levenslang verbod van overheidsdienst. In hoger beroep werd dat vonnis vernietigd. Al eerder besteedden we aandacht aan zijn zaak (Advocatenblad 1999-9). Mr. R.H. Vermeeren was ter plaatse, beschrijft het Turkse proces en analyseert een wetenschappelijk advies over de zaak.

mr. R.H. Vermeeren

advocaat te Breda

bestuurslid Advocaten Zonder Grenzen Nederland

Veroordeling Turkse advocaat vernietigd

Eigen foto's

De rechters in Ankara met op de voorgrond enkele van de advocaten van Zeki Rüzgar

De Turkse advocaat Zeki Rüzgar (34) uit Ankara heeft zich gespecialiseerd in de bijstand van cliënten die ervan worden verdacht lid te zijn van een in Turkije verboden groepering. Het gaat om de DHKP/c, de Revolutionaire Volkspartij en

Front voor de Bevrijding. Samen met een arts en vakbondsmensen is Rüzgar op 30 december 1999 door het Turkse Staatsveiligheidshof veroordeeld tot vijftien jaar zware gevangenisstraf, met een levenslang verbod om in overheidsdiensten werkzaam te zijn. Hij zou lid zijn van de DHKP/c, die door de Turkse overheid als een terroristische organisatie wordt aangemerkt. Onlangs diende het hoger beroep.

International Law Clinic

In april dit jaar sloot Advocaten Zonder Grenzen een samenwerkingsovereenkomst met het Amsterdam Center for International Law van de Universiteit van Amsterdam, voor wetenschappelijk advies op internationaalrechtelijk vlak. De adviezen worden uitgebracht door de Amsterdam International Law Clinic – een onderdeel van het Amsterdam Center for International Law. In de zaak van Rüzgar werd door gevorderde studenten onder begeleiding van prof. mr. André Nollkaemper commentaar gegeven op mogelijke schendingen van de mensenrechten door het Staatsveiligheidshof. De Law Clinic kwam tot de conclusie dat de proce-

dure inderdaad in strijd met het EVRM leek te zijn.

Het commentaar van de Law Clinic is samen met verslagen van de gesprekken met de verdediging, mensenrechtenorganisaties, de beroepsgroep, zaakofficier en de behandelend rechters tijdens de procedure voor het Staatsveiligheidshof, door de auteur van dit artikel samengebracht en door de verdediging met financiële steun van Advocaten voor Advocaten in het Turks vertaald. Het werd in de beroepsprocedure gebracht, overhandigd aan de Turkse ministeries van Mensenrechten en Justitie, en overhandigd aan de president van het hooggerechtshof.

Verrassingen

Zowel feitelijk als juridisch hebben zich interessante ontwikkelingen in de zaak voorgedaan. Tot verbazing van de verdediging en ook van Rüzgar zelf werd hij in juni 1999 uit voorlopige hechtenis vrijgelaten. Dit kwam in dit soort zaken niet eerder voor; het is volgens hen een rechtstreeks gevolg van de buitenlandse belangstelling, van onder andere Advocaten Zonder Grenzen.

In dezelfde maand, tijdens de procedure dus, werd op grond van gewijzigde wetgeving

De militaire rechter werd alsnog vervangen, mogelijk in verband met het proces tegen Öcalan

de militaire rechter in het Staatsveiligheidshof vervangen door een gewone strafrechter. Reeds jarenlang was dit door de advocatuur in Turkije bepleit. Niet ondenkbaar is dat de plotselinge wetwijziging verband houdt met de vervolging van de Koerdische PKK-leider Öcalan, om afstraffing door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg te voorkomen.¹

Schijn van afhankelijkheid

De Amsterdam International Law Clinic (zie kader) acht op grond van rechtspraak van het Europees Hof het Staatsveiligheidshof, ook na de wetwijziging, in strijd met het in art. 6 EVRM opgenomen vereiste van berechting door een onafhankelijke en onpartijdige rechter. Het tribunaal moet bij wet in formele zin zijn ingesteld op het moment van het plegen van het delict, althans in ieder geval voor het begin van de procedure; dus de wetwijziging en vervanging tijdens de procedure van het militaire lid voldoen niet.

Bovendien doet de korte benoemingsprocedure van de rechters van het Staatsveiligheidshof eveneens af aan zijn onafhankelijkheid. Er ontstaat de schijn van zekere afhankelijkheid en er kan niet worden uitgesloten dat bepaalde beslissingen worden beïnvloed door een naderende herbenoemingsprocedure. De periode van vier jaar wordt door het Europees Hof bestempeld als relatief kort en is slechts in uitzonderlijke gevallen toegestaan.²

Justice must be seen done

De verdediging van Rüzgar probeerde vergeefs te wraken, omdat twee van de drie behandelende rechters stonden genoemd op een lijst, onder het kopje 'contra-guerrilla', die tijdens de huiszoeking bij hem zou zijn gevonden. Volgens Rüzgar is dit bewijsstuk echter door de politie gedropt. Een van de betrokken politieagenten heeft publiekelijk bekend dat door hem en zijn collega's diverse malen bewijsmiddelen zijn gedropt. Het Europees Hof bepaalde dat de rechter geen speciale binding mag hebben met een van de procespartijen. Hierbij is niet twijfel aan de persoonlijke integriteit van rechters van doorslaggevende betekenis maar de schijn van partijdigheid die wordt opgeroepen.³ *Justice must not only be done, it must be seen done.*

De verdediging heeft diverse malen verzocht bewijsstukken te mogen bestuderen, in kopie overhandigd te krijgen en getuigen à décharge en deskundigen te horen. Al deze verzoeken zijn afgewezen. Hiermee kan volgens de Law Clinic art. 6 lid 3 onder d EVRM zijn geschonden, omdat eenieder die wordt vervolgd het recht heeft getuigen à décharge te ondervragen en op te roepen, onder dezelfde voorwaarden als bij getuigen à charge. Uitzonderingen zijn slechts toegestaan als evident is dat de getuigenverklaringen niet relevant zijn.⁴ In de zaak van Rüzgar was het overduidelijk dat de getuigen en deskundigen noodzakelijk waren voor het achterhalen van de waarheid. Het ging om getuigen wier verklaringen tot de verdenking van Rüzgar hebben geleid en diegenen die bij de huiszoeking aanwezig waren. Ook is gevraagd een computerdeskundige te benoemen vanwege de door de eigen deskundige geconstateerde onmogelijkheid dat een aantal bewijsstukken

Drukke op de gang tijdens de zitting

- 1 In de arresten *Incal vs Turkije* en *Iraklar vs Turkije* van respectievelijk 8 juni 1998 (A78) en 28 oktober 1998 (A 94) heeft het Europees Hof Turkije juist vanwege deze militaire rechters op de vingers getikt, op grond van schending van art. 6 EVRM.
- 2 In de uitspraak *Cambell en Fell* van 28 juni 1984 (A 80) werd een termijn van drie jaar toegestaan omdat het vrijwel onmogelijk bleek rechters te vinden voor een langere termijn. De herbenoeming van rechters in Turkije is echter meer regel dan uitzondering.
- 3 Zie de uitspraken *Delcourt*, *Piersack*, *De Cubber*, *Hauschildt* en *Langborger* van het Europees Hof van respectievelijk 17 januari 1970 (A 11), 1 oktober 1982 (A 53), 26 oktober 1984 (A 86), 24 oktober 1989 (A 154) en 22 juni 1989 (A 155).
- 4 Zie de uitspraken *Engel* en *Bönisch* van respectievelijk 8 juni 1976 (A 22) en 6 mei 1985 (A 92).

Praktijk

Het tribunaal was niet bij wet ingesteld, de rechters zitten te kort en alle verzoeken werden ongemotiveerd afgewezen

De Advocaat-Generaal in Ankara

van de kantoorcomputer van Rüzgar afkomstig waren.

Ten slotte wijst de Law Clinic erop dat het afwijzen van deze verzoeken, nu inwilliging ervan de uitkomst van de procedure had kunnen beïnvloeden, een specifieke en uitdrukkelijke motivering vereist.⁵ *Fair trial* vereist dat de rechtbank de redenen voor zijn beslissingen geeft.

Gemoedelijk en succesvol

De behandeling van het hoger beroep was chaotisch en tegelijk gemoedelijk. De grote groep van advocaten en belangstellenden

werd samengeperst in een kamer waar zich ook de vijf raadsheren, twee griffiers, een bode en de advocaat-generaal bevonden; veel mensen moesten de zaak op de gang zaak volgen. De verdediging had zich op een drie uur durend pleidooi voorbereid en veronderstelde al snel afgekapt te worden. Maar dat gebeurde niet; ze kon alle weren voeren. En bovendien had het resultaat: de uitspraak in eerste instantie vernietigd vanwege de militaire rechter. Een nieuw proces zal van voren af aan moeten beginnen.⁶ De verdediging meent dat de buitenlandse belangstelling de doorslag heeft gegeven. n

Werkgroep Turkije

Twee leden van Advocaten Zonder Grenzen hebben met financiële steun van de Stichting Advocaten voor Advocaten de meeste zittingen in dit hele proces kunnen bijwonen.

De stichting heeft ten doel: het verlenen van bijstand door Nederlandse advocaten aan advocaten waar ook ter wereld die belemmerd worden of wie het onmogelijk wordt gemaakt hun beroep in vrijheid uit te oefenen bij de verdediging van personen die vervolgd worden om redenen van politieke aard of vanwege hun ras, geslacht, taal of godsdienst, casu quo het verlenen van directe bijstand waar plaatselijke advocaten niet in staat zijn de noodzakelijke verdediging van de

vervolgden te voeren; en het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.*

Omdat de huidige veranderingen op het gebied van de mensenrechten, vanwege de beoogde toetreding tot de Europese Unie, moeten worden gestimuleerd heeft Advocaten Zonder Grenzen een werkgroep Turkije opgericht. Deze werkgroep zal individuele zaken volgen en ook juridische ondersteuning geven op het gebied van de mensenrechten. Men heeft in Turkije grote behoefte aan een vakblad en workshops, mede vanwege het gebrek aan vertalingen van uitspraken van het Europees Hof.

5 Dit heeft het Europees Hof beslist in Hadjianastasion, Hiro Balani en Ruiz Torija van respectievelijk 16 december 1992 (A 252), 9 december 1994 (A 303B) en 9 december 1994 (A 303A); er dient sprake te zijn van een 'specific and express reply'.

6 Bij het ter perse gaan van dit nummer bleek dat het proces op 20 februari zal worden voorgezet; Advocaten zonder Grenzen probeert weer een delegatie af te vaardigen.

* Advocaten Zonder Grenzen telt nu 45 actieve medewerkers; geïnteresseerden zijn van harte welkom. Geld voor deze zaak kan worden overgemaakt aan de Stichting Advocaten voor Advocaten op rekening 48.99.38.655 of 43.38.327, onder vermelding van 'Zeki Rüzgar'. Voor AZG wordt gevraagd elk jaar 7 euro maal het aantal jaren van het advocaat zijn, op rekening 52.24.44.482 of 82.48.251. Bestuursleden en medewerkers van AzG worden niet betaald.

De bijzondere zaak van... *Praktijk*

Jan-Paul de Wit

Advocaat met boksbeugel

Advocaten ontmoeten kleurrijke personen en komen in bizarre situaties terecht. Bijna iedereen kent wel bijzondere voorvallen die tot nadenken stemmen of gewoon vermakelijk zijn. Jan-Paul de Wit wilde een omgangsregeling stopzetten. Cliëntes ex-man was een moordenaar.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

Foto: Dolf Toussaint

Huurmoordenaars vinden het vervelend als je ze van incest beticht, weet Jan Paul de Wit (35) uit Amsterdam. De Wit heeft daar ervaring mee. Zijn driemanskantoor, De Wit Lattmann Türkkol, is gevestigd tussen videotheken, verkeersscholen en duistere pizzeria's in Oud-West. Een jaar of vijf geleden meldde zich een keurig meisje van in de twintig bij hem aan de balie.

'Ze zag eruit als een vlotte secretaresse', zegt De Wit. En dat maakte haar geschiedenis des te opmerkelijker. Ze vertelde dat haar ex-echtgenoot hun dochtertje had misbruikt, en wilde daarom van de geldende omgangsregeling af. 'Incest is natuurlijk wel vaker een verweer dat moeders opwerpen, maar deze vrouw was echt bang.'

Hij knipt een lamp aan, zoekt in een bureaula en haalt een artikel te voorschijn dat in de *Nieuwe Revu* had gestaan in een serie over Nederlandse huurmoordenaars. Zijn cliënte heeft het destijds voor hem meegenomen. Bij de foto van een getatoeëerde man staat een interview met de kop 'De huurmoordenaar kan niet meer slapen'.

Cliëntes ex-echtgenoot werd kennelijk gekweld door slapeloosheid sinds zijn dochtertje hem was ontnomen. In de tekst heeft

De Wit met gifgroene stift een paar passages over zijn wederpartij gearceerd. Hij leest hardop: 'Zeven jaar gevangenisstraf wegens doodslag. Bij de politie verdacht van minimaal vijf andere moordzaken. Of hij wel eens een moord heeft gepleegd? Zonder aarzelen: meerdere.' De cliënte van De Wit wordt in het vraaggesprek uitdrukkelijk door haar ex-echtgenoot bedreigd: 'Het is heel simpel, door die valse beschuldiging van incest heeft zij haar eigen doodvonnis getekend.'

De Wit had gehuiverd toen hij dit verhaal voor het eerst te lezen kreeg. Aan de periode waarin deze zaak speelde bewaart hij dan ook angstige herinneringen. Het kantoor bestond nog maar net en iedereen was bezorgd. 'Zo'n heavy tegenpartij hadden we niet eerder gehad. Dus we dachten: voor hetzelfde geld krijgen we brandbommetje door de brievenbus of gaan de ruiten eraan.'

Vlak voor de hoorzitting, waar hij de ex-echtgenoot in levenden lijve zou ontmoeten, adviseerde een kantoorgenote hem maar op het ergste voorbereid te zijn. 'Zij was in het bezit van een boksbeugel, gekregen van een vriendje, en gaf die aan mij.' Zenuwachtig begaf De Wit zich ten slotte ter zitting, zijn

cliënte had toestemming van de rechter om veilig thuis blijven. 'Ik ging in mijn eentje op de gang wachten. En toen zat hij daar met zijn bodyguards. Ik hield me op de vlakte want hij wist niet wie ik was en dat wilde ik zo lang mogelijk zo houden.'

In de rechtszaal vermeed De Wit de blik van de moordenaar. 'Ik heb de hele tijd een beetje schuin gezeten, zodat hij mij zo min mogelijk kon zien. Dat was al ongemakkelijk, en toen viel ook nog de boksbeugel door een gat in mijn toga op de grond.' Hij lacht, en heeft bij de herinnering: 'Daar heb ik mijn voet op gezet en zo heb ik de tijd uitgezet. Ja, dat was een behoorlijk nare zitting.' Desondanks pakte de uitspraak, zoals te verwachten viel, gunstig uit. De rechter had de publicatie eveneens gelezen, zag de bodyguards, en stelde vast dat het dochtertje maar beter uit de buurt van haar vader kon blijven. De vermeende ontucht hoefde niet aangevoerd te worden.

De vrouw vertoefde, voor zover De Wit bekend, nu ongedeerd met haar dochtertje in het buitenland. 'Misschien heeft haar ex-man zich erbij neergelegd en bestaat het kind voor hem gewoon niet meer', filosofeert hij op goed geluk.

Hoe zat het ook alweer met... het proces-verbaal?

Het proces-verbaal is belangrijk in het burgerlijk procesrecht, maar wat is het eigenlijk? Hebben partijen iets over de inhoud ervan te zeggen, en is de rechter eraan gebonden?

Willem Heemskerck
redactielid

Op veel plaatsen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt (het opmaken van) een proces-verbaal verplicht gesteld.¹ Het proces-verbaal vormt een door de rechter(-commissaris) opgesteld verslag van hetgeen hij in het kader van het processuele verloop van een zaak heeft waargenomen c.q. vernomen; ondertekening vindt plaats door partijen (art. 19 lid 2 Rv), door partijen, de rechter en de griffier (art. 19a lid 3 Rv), door de getuige, de rechter en de griffier (art. 206 lid 3 en 5 Rv), door de deskundige(n), de rechter en de griffier (art. 223 lid 6 Rv) of door – uitsluitend – de rechter en de griffier (art. 226 lid 2 en art. 429g lid 3 Rv). Met betrekking tot het proces-verbaal van een bij een comparitie van partijen bereikte minnelijke schikking geldt de bijzonderheid dat deze krachtens art. 19 lid 3 Rv een voor tenuitvoerlegging vatbare executoriale titel in de zin van art. 430 lid 1 Rv vormt.

Van het proces-verbaal moet het audiëntieblad worden onderscheiden, het geschrift dat alle uitgesproken vonnissen bevat en voorts die aantekeningen welke, niet met het processuele verloop van een bepaalde zaak samenhangend, relateren hetgeen ter zitting voorvalt;² goed voorbeeld van een – overigens waarschijnlijk nooit voorkomende – aantekening die op het audiëntieblad thuishoort is art. 24 lid 2 Rv, dat bepaalt dat het bevel tot inbewaringstelling van ordeverstoorers (tijdens een zitting) daarop wordt vermeld. Niettemin wordt soms ook van hetgeen ten pleidooie in een dagvaaringsprocedure is voorgevallen aantekening op het audiëntieblad gemaakt.

Slechts in enkele gevallen kunnen partijen enige invloed uitoefenen op de inhoud van het proces-verbaal, te weten in die gevallen waarin ook hun ondertekening van het proces-verbaal wordt verlangd (art. 19 lid 2 en 19a lid 3 Rv) en in die gevallen waarin het proces-verbaal althans in hun aanwezigheid – in het bijzonder bij een getuigenverhoor – wordt opgemaakt.

Geen binding

Bestendige jurisprudentie van de Hoge Raad is dat de rechter, bij de vaststelling in zijn beschikking van het ter zitting behandelde, niet aan de inhoud van het proces-verbaal is gebonden, zodat een verschil tussen de inhoud van het proces-verbaal en de overweging van de rechter waarop zijn beslissing steunt, deze laatste niet zonder meer onbegrijpelijk maakt.³ Datzelfde geldt met betrekking tot de verhouding tussen enerzijds hetgeen de uitspraak van de rechter vermeldt en anderzijds de inhoud van de door de raadsman van een partij gehanteerde pleitnota en het extract van het audiëntieblad.⁴ Overigens is de uitleg en waardering van een door een partij ter comparitie afgelegde verklaring van feitelijke aard, zodat zij aan toetsing in cassatie zijn onttrokken.⁵

Een klacht over de onjuistheid van een mededeling in een proces-verbaal kan niet met succes in cassatie worden aangevoerd, als voor die onjuistheid geen steun kan worden gevonden in de (overige) stukken van het geding.⁶ Sterker nog, bij strijd tussen de inhoud van het proces-verbaal of het audiëntieblad en de uitspraak van de rechter gaat in het licht van art. 419 lid 3 Rv de laatste voor.⁷

Ook als de rechter in strijd met art. 19a lid 3 Rv geen proces-verbaal van het verhandelde ter zitting heeft opgemaakt en de voor het bewijs gebruikte verklaring van één van partijen – afgelegd ter comparitie – strijdt met hetgeen die partij in beide instanties in de van haar uitgegane gedingstukken heeft gesteld, dan kan daartegen noch met een rechts- noch met een motiveringsklacht in cassatie worden opgekomen.⁸

Overgeleverd

Slotsom moet zijn dat hoewel het proces-verbaal een belangrijk gedingstuk is, partijen niettemin vaak zijn 'overgeleverd' aan de rechter, die min of meer de vrije hand heeft om, zelfs onafhankelijk van de inhoud van het door hemzelf opgestelde proces-verbaal, vast te stellen wat ter zitting is voorgevallen en of een partij bij die gelegenheid erkennenissen heeft gedaan.⁹

n

1 Te weten:

art. 19 lid 2: proces-verbaal van een bij een comparitie van partijen bereikte minnelijke schikking;

art. 19a lid 3: proces-verbaal van het verhandelde bij een comparitie van partijen;

art. 206 lid 1 (jo. 217): proces-verbaal van (voorlopig) getuigenverhoor;

art. 223 lid 6 (jo. 230): proces-verbaal van het mondeling verslag van een (voorlopig) deskundigenbericht;

art. 226 lid 2 (jo. 230): proces-verbaal van (voorlopig) plaatsopneming en bezichtiging;

art. 429g lid 3: proces-verbaal van de mondelinge behandeling van een verzoekschrift.

In verzoekschriftprocedures waarop de Twaalfde titel van het Eerste boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (art. 429a-t) niet van toepassing is, staat het de rechter (soms) vrij om van de mondelinge behandeling al dan niet een proces-verbaal op te maken. Zie HR 24 september 1982, *NJ* 1983, 243, rov. 3.4.

2 Aldus W.D.H. Asser, *Losbladige Burgerlijke Rechtsvordering*, aantek. 3 op art. 60.

3 HR 24 december 1976, *NJ* 1977, 385 (WHH), t.a.v. het tweede middel;

HR 30 maart 1979, *NJ* 1979, 510; HR 4 januari 1985, *NJ* 1985, 335, rov. 3; HR 25 januari 1985, *NJ* 1985, 562, t.a.v. middel IV, onderdeel a; HR 21 februari 1986, *NJ* 1986, 382, rov. 3.4; HR 15 februari 1991, *NJ* 1991, 341, rov. 3.3; HR 21 januari 1994, *NJ* 1994, 335, rov. 3.4; HR 29 september 1995, *NJ* 1997, 340 (HJS onder 341), rov. 3.3.3; HR 2 april 1999, *NJ* 1999, 656 (S.F.M. Wortmann onder 657), rov. 3.2.

4 HR 10 juni 1983, *NJ* 1984, 250 (WMK), rov. 3.1.

5 HR 16 februari 1979, *NJ* 1980, 4 (FHJM).

6 HR 24 augustus 1984, *NJ* 1985, 35, rov. 3.3; HR 22 augustus 1986, *NJ* 1986, 794, rov. 3.1.

7 HR 2 september 1988, *NJ* 1988, 1037, rov. 3.1; HR 29 september 1995, *NJ* 1997, 340 (HJS onder 341), rov. 3.3.3.

8 HR 18 januari 1984, *NJ* 1984, 633, rov. 3.

9 HR 24 juni 1977, *NJ* 1978, 138, t.a.v. het tweede en derde middel.

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Zijn cliënt De Veer was negen jaar geleden getroffen door een hersenbloeding met als gevolg dat hij moeilijk, zo niet onverstaanbaar sprak. Sinds die bloeding sleet hij zijn dagen in een opvangtehuis voor de zwakke broeders in de samenleving: net geen zwervers. De Veer had zijn goede humeur weten te behouden en had, in het gezelschap van zijn dochter, op kantoor vriendelijk glimlachend tegenover hem gezeten. Hij was gekleed in een nette broek en een blauw colbertje, dat aan de snit te zien stamde uit de jaren zestig en zonder twijfel afkomstig was uit de rekken van het aan het opvanghuis verbonden inzamelpunt voor tweedehandskleding.

X had uitgelegd dat het bovenhands werpen van servies naar een begeleider toch echt als mishandeling moest worden gekwalificeerd. De Veer had nog wat tegengepruteld en gezegd dat het maar één kopje was, maar X had beslist dat dat niet uitmaakte. De acceptgiro uit Leeuwarden was door De Veer verscheurd. Duizend gulden had hij te veel gevonden. De dochter van De Veer had daarop naar voren gebracht dat haar vader al erg streng gestraft was door het opvanghuis. Zo mocht hij niet alleen nooit meer afwassen – niet zozeer een straf, overwoog X bij zichzelf – maar was hij ook uit zijn vertrouwde afdeling geknikkerd.

Na lezing van het dunne dossier had X voor zichzelf al besloten niet mee te gaan naar zitting. Er viel geen chocola van te maken. Toen hij De Veer had gezien en de

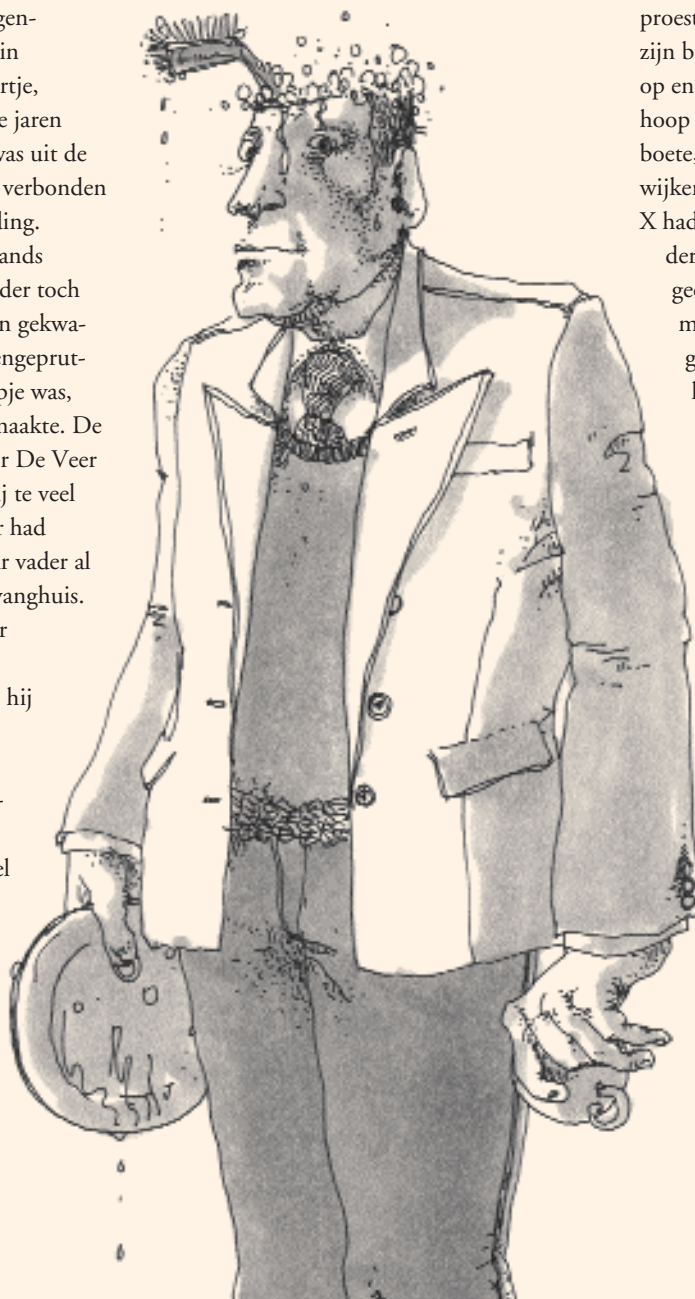
dochter had gehoord en ook de gratis rechtshulp geen probleem was gebleken, had hij het niet over zijn hart kunnen verkrijgen om dat te zeggen. In elke zaak zat wel iets pleitbaars.

Zo zaten ze nu tegenover de politierechter met achter hen een groep schoolkinderen. De officier droeg, mede met het oog op de pedagogische effecten op het gehoor, de zaak in begrijpelijke mensentaal voor. 'Dat klopt', zei De Veer daarop luid en duidelijk. Achter hem hoorde X de schoolkinderen, onbewust van de handicap van zijn cliënt, al onderdrukt proesten. De rechter keek even verbaasd over zijn brilletje, pikte de opmerking van De Veer op en keek met een blik van 'dat scheelt een hoop werk'. Ze kwamen te spreken over de boete, de officier zag nog geen reden om af te wijken van het transactievoorstel, maar nadat X had gepleit zakte ze warempel naar vijfhonderd gulden en de rest, zoals hij had geopperd, voorwaardelijk. De rechter ging mee, maar pas nadat hij nog had overwogen dat De Veer misschien ook wel niet helemaal toerekeningsvatbaar was.

Met ietwat afhangende schouders verliet hij het gerechtsgebouw, lauwtjes reagerend op de blijdschap van zijn cliënt. In de auto terug sloeg hij nog een keer met zijn hand op het stuur. Ontslag van rechtsvervolging, vloekte hij binnensmonds. In iedere zaak zat iets pleitbaars, zeker, maar je moest het

wel zien.

n

Juridische Koop op afstand ingevoerd

Per 1 februari is de Wet koop op afstand al (zie ook Advocatenblad 2000-20, p. 853) in werking getreden. De wet legt de verkoper/dienstverlener nogal wat informatieplichten op, geeft de koper ruime ontbindingsmogelijkheden en geldt niet alleen voor internet maar ook bij veelgebruikte communicatiemediën als telefoon, fax en post.

mr. J. Koëter

binnenkort advocaat te Amsterdam

Met ingang van 1 februari jl. is de Wet koop op afstand¹ in werking getreden. Hiermee voldoet Nederland aan de eis van implementatie van de Richtlijn 97/7 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten in de Nederlandse wetgeving. Deze wet is opgenomen in afdeling 9A van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek.

De wet betreft de overeenkomsten die bestaan uit koop op afstand (consumentenkoop) of de overeenkomsten op afstand tot het verrichten van diensten. De reikwijdte is niet beperkt tot overeenkomsten die worden gesloten via het internet; ook overeenkomsten die via de telefoon, fax of post worden gesloten vallen hieronder.

Informatieplichten

De verkoper of dienstverlener die producten of diensten op afstand aanbiedt, krijgt een aantal informatieplichten (artikel 7:46c j° 7:46i lid 1 BW). Het betreft hier enerzijds informatie die tijdig voor de totstandkoming van de (koop)overeenkomst op afstand aan de wederpartij verstrekt moet worden en anderzijds informatie die tijdig bij de nakoming moet worden verstrekt.

Vóór de totstandkoming moet worden verstrekt:

- a. de identiteit van de verkoper en, indien de koop op afstand verplicht tot vooruitbetaling van de prijs of een gedeelte daarvan, het adres van de verkoper;
- b. de belangrijkste kenmerken van de zaak/dienst;
- c. de prijs, met inbegrip van alle belastingen, van de zaak/dienst;

- d. voor zover van toepassing, de kosten van aflevering van de zaak/dienst;
- e. de wijze van betaling, aflevering of uitvoering van de koop op afstand;
- f. het al dan niet van toepassing zijn van de mogelijkheid van ontbinding ingevolge de artikelen 7:46d lid 1 en 7:46e lid 2 BW;
- g. indien de kosten van het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand worden berekend op een andere grondslag dan het basistarief, de hoogte van het geldende tarief;
- h. de termijn voor aanvaarding van het aanbod, dan wel de termijn voor het gestand doen van de prijs;
- i. voor zover van toepassing, in geval van een koop op afstand die strekt tot de voortdurende of periodieke aflevering van zaken: de minimale duur van de overeenkomst.

Deze informatie moet worden verstrekt via de door partijen gebruikte techniek voor communicatie op afstand, zoals het internet, fax en cetera.

Bij de nakoming dient naast de informatie onder sub a t/m f tevens de volgende informatie te worden verstrekt:

- de vereisten voor de gebruikmaking van het recht tot ontbinding overeenkomstig de artikelen 46d lid 1 en 46e lid 2 BW;
- het bezoekadres van de vestiging van de verkoper waar de koper een klacht kan indienen;
- voor zover van toepassing: de gegevens omtrent de garantie en omtrent in het kader van de koop op afstand aangeboden diensten;

¹ Wet van 21 december 2000, Stb. 617, houdende aanpassing van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek aan Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten, Stb. 25, 2001.

- indien de koop op afstand een duur heeft van meer dan één jaar dan wel een onbepaalde duur: de vereisten voor opzegging van de overeenkomst.

Deze informatie moet verstrekt worden op een 'duurzame drager'. Hieronder wordt verstaan een schriftelijke, dan wel een andere, voor de consument toegankelijke duurzame gegevensdrager, zoals de harde schijf van zijn PC. In het laatste geval dient de verkoper de consument in staat te stellen de informatie te downloaden of via e-mail te versturen. Verstrekking op een duurzame drager is niet vereist als dit al is gebeurd voordat de koop op afstand werd gesloten.

Ontbinding

Op een aantal in de wet genoemde uitzonderingen na, heeft de koper gedurende zeven werkdagen na de ontvangst van de zaak of dienst het recht de overeenkomst op afstand zonder opgaaf van reden te ontbinden. Indien niet is voldaan aan het verstrekken van de bij de nakoming vereiste gegevens bedraagt deze

termijn maar liefst 3 maanden (art. 46d lid 1 j° 7:46i lid 1 BW).

Toelaatbare communicatietechnieken

Verder stelt de wet beperkingen aan de gebruikte communicatietechnieken (art. 46h BW). Zo is uitsluitend na voorafgaande toestemming van de consument het gebruik toegestaan van automatische oproepsystemen zonder menselijke tussenkomst en faxen voor het doen van ongevraagde oproepen ter bevordering van de totstandkoming van een overeenkomst op afstand aan een natuurlijk persoon die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf (het zogenaamde 'opt-in systeem').

Het gebruik van andere dan de hierboven genoemde technieken voor communicatie op afstand is alleen toegestaan indien de desbetreffende persoon te kennen heeft gegeven dat hij oproepen of mededelingen waarbij van deze technieken gebruik wordt gemaakt, niet wenst te ontvangen (het zogenaamde 'opt-out systeem'). n

Reactie

De complotten van Kat

(Advocatenblad 2001-2)

Laten we gemakshalve aannemen dat Micha Kat voor het *Advocatenblad* serieuze journalistiek bedrijft. In dat geval behoeft diens vrolijke stukje 'Stibbes laatste persconferentie' bepaald weerwoord en feitelijke correctie. Of een bestuursvoorzitter al dan niet nieuws te melden heeft, lijkt me af te meten aan de aandacht die de journalistiek aan diens mededelingen schenkt. Volgens dat criterium meldde Stibbe nieuws, want er was nogal wat aandacht in de pers voor z'n verhaal.

NRC-Handelsblad was op de ochtend van de persbijeenkomst door personeelsgebrek (een mee-kramende chef economie en griepjes) verhinderd een redacteur te zenden en is twintig minuten vóór aanvang van deze bijeenkomst telefonisch te woord gestaan door de heer Metzelaar. Een kwestie van courtoisie. Primeurs zijn evenwel niet

vergeven: dezelfde informatie is verstrekt als aan de wel in persoon verschenen redacteurs. Bovendien sluit *NRC-Handelsblad* om 13.00 uur en was de persbijeenkomst voor die tijd afgerond. De krant bepaalt natuurlijk in vrijheid wat ze van die telefonische mededelingen wél en niet nieuwswaardig vindt. Stibbe zelf had overigens liever wat minder eenzijdig aandacht voor het 'pro-bono-voornemen' gezien.

Micha Kat mag allerlei complottheorieën bedenken, maar het zou hem sieren als hij ze verifieerde vooraleer hij ze aan het papier zou toevertrouwen. Journalisten die dat nalaten én voorspellingen doen die onjuist zullen blijken te zijn, want natuurlijk blijft Stibbe de pers af en toe op deze wijze informeren, verliezen op termijn hun geloofwaardigheid. Dan maar een minder sappig stukje, beste Micha!

(Ton Elias, adviseur persstrategie)

In het nieuws

Minder maar hogere claims in VS

Het aantal rechtszaken van Amerikaanse consumenten tegen fabrikanten van ondeugdelijke producten neemt af. Tegelijkertijd neemt de gemiddelde hoogte van daadwerkelijk toegekende schadevergoedingen snel toe. De waarschijnlijke oorzaak: hogere drempels voor het indienen van claims, die ertoe leiden dat alleen de meest schrijnende gevallen nog tot de rechtszaal doordringen.

‘Ik kan geen zaak meer aannemen tenzij ik absoluut zeker weet dat hij zeker twee miljoen dollar oplevert,’ zei James Gilbert, voorzitter van een landelijke organisatie van vijfhonderd schadevergoedingsadvocaten, kort geleden in de *New York Times*. ‘Ik kan me niet veroorloven 300 duizend dollar te spenderen aan een zaak die gegarandeerd 500 duizend dollar zou opleveren, hoe idioot dat ook is.’

De Amerikaanse gewoonte hoge schadevergoedingen te eisen van bedrijven die iets fout hebben gedaan, is over de hele wereld berucht. Bijna iedereen kent het geval van de vrouw die 2,9 miljoen dollar kreeg van hamburgerketen McDonald's, omdat de koffie die zij zelf over haar schoot liet lopen, tot haar kennelijke verrassing heet bleek te zijn.

Sindsdien waarschuwt McDonald's al zijn klanten voor hete koffie, en tooit menig fabrikant zijn producten met soms extreme waarschuwingen. De meest bizarre voorbeelden worden jaarlijks bekroond in de satirische Michigan Lawsuit Abuse Watch. De jongste winnaar: de waarschuwing op de spoelbak van een toilet dat het water in de bak niet geschikt is om te drinken. Een ander kandidaat was elektrisch timmergereedschap dat de waarschuwing meekreeg dat het apparaat niet is bedoeld als tandheelkundige boor.

Op verschillende fronten woedt een strijd tegen de claimcultuur. Republikeinse politici, waaronder presidentskandidaten John McCain en George W. Bush, proberen al jaren schadevergoedingen aan wettelijke maxima te binden. En in een serie uitspraken beperkte het federale Hooggerechtshof de laatste jaren de mogelijkheid om getuigedkundigen van twijfelachtig allooi in de getuigenbank te laten plaatsnemen: tegenwoordig toetst de rechter de wetenschappelijke status van een expert voordat hij oog in oog komt met een jury.

Voor de experts hebben de kosten van claims flink laten oplopen: om rechters van de validiteit van hun zaak te overtuigen, moeten schadevergoedingsadvocaten meer en betere deskundigen inhuren. Waar vroeger één arts en één ingenieur voldoende waren om te bewijzen dat een auto onveilig is, wordt nu een leger van experts ingeschakeld om werkelijk alle aspecten van een ongeluk grondig te analyseren. Soms worden zelfs bij voorbaat deskundigen ingeschakeld om het oordeel van andere deskundigen te bevestigen.

Omdat de advocaten doorgaans werken voor provisie en op basis van *no cure no pay*, nemen zij alleen nog de meest schrijnende gevallen in behandeling, waardoor kleinere legitieme claims geen kans meer hebben.

‘Ik heb al veel gevallen gehad van overduidelijk gevaarlijke producten, waarin ik niet eens met de slachtoffers praat omdat hun verwondingen niet ernstig genoeg zijn,’ aldus een schadevergoedingsadvocaat in Birmingham, Michigan. ‘Als ze niet op z'n minst verlamd zijn of een lichaamsdeel zijn kwijtgeraakt, begin ik er niet meer aan.’

Statistieken

Dat de drempel naar de rechter werkelijk hoger is geworden blijkt uit de statistieken. Werden in 1997 bijvoorbeeld nog bijna 33 duizend zaken aangespannen bij federale rechtbanken, vorig jaar waren het er minder dan 15 duizend – een halvering in drie jaar tijd.

Tegenover een kleiner aantal zaken staan echter hogere succespercentages en snel stijgende schadevergoedingen. *LRP Publications*, uitgever van onder andere Amerikaanse juridische tijdschriften, onderzocht de uitkomst van duizenden civiele jury-uitspraken over de afgelopen jaren. In 1999 kenden jury's in de helft van de gevallen meer dan 1,8 miljoen dollar toe. Zes jaar daarvoor lag die zelfde waarde nog op een half miljoen dollar. De snelste toename deed zich voor in de laatste drie jaar. En hoewel slachtoffers in de meeste zaken nog altijd bot vangen, nam het aantal zaken dat wordt afgesloten met een schadevergoeding toe van 39 procent in 1993 tot 46 procent in 1999.

Deze toenames zijn waarschijnlijk deels toe te schrijven aan selectiever advocaten. Maar volgens sommige waarnemers spelen ook psychologische factoren van juryleden een rol. Mede beïnvloed door geruchtmakende zaken tegen tabaksfabrikanten, persoonlijke frustraties over grote bedrijven en nieuwsberichten over astronomische winsten lijken jury's in toenemende mate bereid het bedrijfsleven met schadevergoedingen te treffen.

Onduidelijk is overigens of de combinatie van minder maar hogere schadevergoedingen per saldo heeft geleid tot een daling of een stijging van het totale bedrag dat

Amerikaanse bedrijven aan slachtoffers hebben uitgekeerd. De meeste Amerikaanse Staten houden hun gegevens voor zo'n reeksom niet nauwkeurig genoeg bij.

Evenmin is duidelijk of de komst van George W. Bush naar het Witte Huis meer onheil voor schadevergoedingsadvocaten zal opleveren. In Texas overtuigde hij de volksvertegenwoordiging van de noodzaak van een wet die schadevergoedingen aan een maximum bindt. Maar of hij die prestatie in het Amerikaanse Congres zal kunnen herhalen, is onzeker – veel Senatoren die zo'n wet graag hadden gesteund, hebben bij de recente verkiezingen het veld geruimd.

(Peter Vermij, Washington)

In het nieuws

Notariaat Magazine ten doop

over het notariaat. Jos de Gruiter (49), voorheen sociaal economisch redacteur bij het blad *Forum* van VNO, is hoofdredacteur.

'De voortdurende strijd om het notaristarief,' kopt het blad in zijn eerste uitgave. In het omslagartikel ruim aandacht voor de veranderde situatie als gevolg van de nieuwe Wet op het notarisambt die eind 1999 werd ingevoerd. Peter Leyenaar, plaatsvervangend directeur van de Directie Marktwerving van het Ministerie Economische Zaken is weliswaar niet ontevreden over de ontstane marktwerving, maar meent dat de tarieven wel al wat lager hadden gekund. Tromp wees op 25 januari zijn gehoor er fijntjes op dat als de overheid lagere tarieven wil, men zelf de tarieven moet vaststellen en niet voor marktwerving had moeten kiezen.

Verder in de eerste uitgave een 'exit-interview' met Job Cohen en een interview met de bijzonder hoogleraar onroerend-goed-recht Aart van Velten, die een boek schreef over vijftig jaar Nederlands notariaat. Van Velten ziet de eenpitters onder de notarissen verdwijnen en de trend naar grotere samenwerkingsverbanden doorzetten: 'De notaris op het grote kantoor die dicht aanleunt tegen de advocatuur.'

In de citatenrubriek ten slotte wordt als eerste mr. J. Fernhout aangehaald, vice-president van de Rechtbank Maastricht: 'Ik roep wel eens advocaten en notarissen als getuige op. Na afloop vraag ik dan altijd of ze kosten hebben gemaakt. De advocaat zegt dan steevast: "Jazeker, ik reken 400 gulden per uur." De notaris antwoordt meestal: "Neu." Kijk, denk ik dan. Dat is nou echte chic.'

(HB)

Helpdesk landelijk civiel rolreglement

Ter bevordering van het in oktober 2000 ingevoerde Landelijk reglement voor de civiele rol, is op de website www.rechtspraak.nl een helpdesk opgenomen. Rolrechters van rechtbanken maar ook advocaten kunnen hier vragen kwijt over de toepassing van het reglement. Zie http://www.rechtspraak.nl/rondom_rechtspraak/helpdesk_civiele_rol/default_flash.htm (LH)

Overgelegd

In *Advocatenblad* 1986, p. 160, deed ik mijn beklag over het feit dat zelfs rechterlijke colleges het verschil tussen de woorden 'overleggen' (met de klemtoon op de eerste lettergreep) en 'overléggen' (met de klemtoon op de tweede lettergreep) uit het oog begonnen te verliezen. Bij wege van noodkreet was in het betreffende stukje een 'gedicht' van mijn hand opgenomen, beginnend met de regels:

'O, verleg toch de klemtoon van over naar leg
En van leg weer naar over, dan komt alles 'reg'.
't Stuk dat nu overlégd wordt, wordt óvergelegd
En het óverleg, mensen, heet heus overlég!'

Het heeft niet veel geholpen, stukken worden nog altijd door menig advocaat naar eigen zeggen 'overlegd'. Maar, zoals de ouden zeiden, *ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* (ook al ontbreken de krachten, toch is de wil te prijzen). Niet alleen met verbazing, maar vanwege de klaarblijkelijke en prijzenswaardige goede wil van de steller toch ook met vreugde, las ik onlangs in een (in de onvoltooid tegenwoordige tijd gesteld) verslag van een hoorzitting van een gemeentelijke commissie bezwaarschriften:

'De heer ... overlegt een pleitnota. Deze is aan het verslag gehecht en maakt integraal deel uit van het verslag.

Mevrouw ... overlegt een pleitnota. Deze is aan het verslag gehecht en maakt integraal deel uit van het verslag.'

Zou de derde regel van mijn bovenstaand gedichtje als (helaas toch niet helemaal goed begrepen) richtsnoer zijn gebruikt? Misplaatste eigendunk waarschijnlijk.

(mr. A. Minderhoud, advocaat te Middelburg)

(advertentie)

FIF 33 ROTTERDAM

SEDERT 1972

Particulier recherchebureau t.b.v. de advocatuur

Correspondentieadres:

Postbus 25230, 3001 HE Rotterdam

Bezoekadres:

Mathenesserlaan 266 Rotterdam

telefoon: 010 - 477 33 22

telefax: 010 - 477 08 30

e-mail: info@fif33-rotterdam.nl

internetsite: www.fif33-rotterdam.nl

Voor onderzoeken in binnen- en buitenland.
Vraag de brochure van ons tariefpakket van de website.

Uit de brand met Hildebrandt?

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

WWW.ADVOCATENWERK.NL TEL 010 - 240 06 05

Orde-nieuws

Nieuwe Gerechtsdeurwaarderswet aanvaard

Op 23 januari 2001 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met de nieuwe Gerechtsdeurwaarderswet. De nieuwe wet moet zorgen voor meer marktwerking binnen de beroepsgroep. Daartoe worden onder meer de vestigingseisen versoepeld en wordt een vrijere prijsvorming toegestaan. De wet zal naar verwachting op 1 juni 2001 in werking treden. De wet regelt ook een verscherping van het toezicht. Zo zullen de gerechtsdeurwaarders aan een wettelijk tuchtrecht onderworpen zijn en worden er gedrags- en beroepsregels vastgesteld. Verder zien een publiekrechtelijke beroepsorganisatie en een Bureau Financieel Toezicht op de beroepsgroep toe.

De IND wereldwijd op het web

De IND (Immigratie- en Naturalisatie Dienst) is sinds 16 januari op internet te vinden onder www.immigratiedienst.nl. De IND geeft met deze site informatie over de uitvoering van het vreemdelingenbeleid. Onder 'actualiteiten' is het laatste nieuws over het vreemdelingenbeleid en de uitvoering daarvan te vinden.

Met behulp van de interactieve procedurewijzer kan informatie worden opgevraagd over de voorwaarden waaronder verschillende verblijfsvergunningen worden verleend. Ook de bezwaarprocedure en de beroepsprocedure worden uiteengezet. De op de site vermelde brochures zijn te downloaden of per e-mail te bestellen. Vanaf 1 februari a.s. zal de tekst ook in het Engels op te vragen zijn. Met ingang van 1 april 2001 zal de procedurewijzer aangepast worden aan de nieuwe Vreemdelingenwet.

Jonge Balie

Het bestuur van de Vereniging De Jonge Balie in het arrondissement Groningen is als volgt samengesteld: T.J. van der Reijt (Taetske), voorzitter; W.Ph. Steenhuisen (Wouter), penningmeester; I.F. Clement (Ingrid), secretaris; J.P. van der Werf (Jildou), algemeen lid; S. El Hami (Saïd), algemeen lid.

Het Bestuur van de Vereniging Jonge Balie Maastricht is voor het komende verenigingsjaar 2000/2001 als volgt samengesteld: mevr. mr. M.H.W. Clijsen, voorzitter; mevr. mr. M.C. van der Giessen, secretaris; mr. M.M.H. Zuketto, penningmeester; mr. R.J.M.C. Rosbeek, lid; mr. J.P. van Dyck, lid; mr. L.W.M. Hendriks, lid. Het adres van het secretariaat van de vereniging is: Postbus 3401, 6202 VA Maastricht

Eredoctoraat Nederlandse advocaat

De Stichting Advocaten voor Advocaten is ingenomen met het besluit van de Universiteit Utrecht om een eredoctoraat te verlenen aan de Nederlandse advocaat Bart Stapert. Hij krijgt het eredoctoraat voor zijn werk in de Verenigde Staten.

Bart Stapert werkt al tien jaar in New Orleans, waar hij onder andere ter dood veroordeelden bijstaat. Om ook preventief te kunnen werken richtte hij het *St. Thomas Community Law Center* op, waar hij gratis juridische hulp verleent aan hen die het het hardst nodig hebben: de allerarmsten. Door elementaire juridische bijstand kunnen de armen vaak enigszins vooruitgeholpen worden. De rechtswinkel staat in het grootste getto van het zuiden van de Verenigde Staten. Advocaten voor Advocaten steunt reeds enkele jaren dit rechtshulpproject van Bart Stapert.

Het eredoctoraat is een wetenschappelijke erkenning van het belangrijke werk dat Bart Stapert verricht. Hij krijgt het eredoctoraat tijdens de viering van de 'verjaardag' van de Universiteit Utrecht op 26 maart.

Voor meer informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met secretaris Nicola Jägers, p/a Janskerkhof 3, 3512 BK Utrecht, tel. 030-2538407, fax 030-2537168, N.Jagers@law.uu.nl

Correcties Vademecum

Het telefoonnummer van de deken van Rotterdam, mr. J.C.P. Ekering, moet zijn: 010-2246149.

Ook de e-mailadressen van de deken en adjunct-secretaris van de Raad van Toezicht in Dordrecht zijn niet correct vermeld in het *Vademecum 2001*. Deze zijn als volgt:

deken mr. P.J.G.M. van Gool e-mail: gool@tenholter.nl

adjunct-secretaris Mw A.M.M.J. Mezger-Michiels e-mail: info@tenholter.nl

Agenda

Sport en recht

Het Opleidingscentrum voor Recht en Praktijk organiseert op 20 maart 2001 de cursus Actualiteiten Sport en Recht, over onder andere problemen rond het vrije verkeer van sporters, de exploitatie van persoonlijkheidsrechten, het recht op uitzending, vraagstukken op het gebied van Europees recht en mededingingswetgeving en aansprakelijkheidsproblemen. Plaats: terrein van voetbalvereniging Sparta te Rotterdam. Inlichtingen: EUR, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Opleidingscentrum voor Recht en Praktijk, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam, tel. 010-4081597, fax 010-4530309, e-mail orp@frg.eur.nl.

Commerciële contracten

Als een contract wordt gebruikt als instrument bij bijvoorbeeld het betreden van nieuwe markten, is het belangrijk dat wederzijdse rechten en verplichtingen goed worden vastgelegd. De leergang Commerciële Contracten bestaat uit 10 schriftelijke delen die per week toegestuurd worden. Startdatum: 5 april 2001, einddatum: 7 juni 2001. Prijs: f 3295 (excl. btw). Inlichtingen: Euroforum, Bea Meijer, tel. 040-2925957, fax 040-2925955, e-mail bme@euroforum.nl.

Beroepsgeheimen en mensenrechten

Op vrijdag 6 april 2001 vindt de jaarlijkse algemene ledenvergadering van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten plaats. Het themagedeelte (vanaf 13.30 uur tot 16.45 uur) heeft als onderwerp Beroepsgeheimen en mensenrechten. Beroepsgeheimen raken op een aantal punten aan mensenrechten, bijvoorbeeld aan het recht op privacy van patiënten van artsen of van cliënten van advocaten en notarissen. Voor journalisten bestaat (nog) geen wettelijk geformuleerd beroepsgeheim, maar het is duidelijk dat bij deze groep het recht op vrijheid van meningsuiting in het geding is.

Plaats: gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden, Kazernestraat 52 te Den Haag. Aanmelden tot 3 april: NJCM-secretariaat, Hugo de Grootstraat 27, 2311 XK Leiden, tel. en fax 071-5277748, e-mail: njcm@law.leidenuniv.nl. Prijs: f 40, studenten f 27,50.

(advertentie)

Wij leveren uw medische argumentatie

Medisch Adviesbureau Bins
Laan 20
2512 GN DEN HAAG

telefoon 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
dr.mr. J.W. Bins, arts RGA

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Belastingrecht

Vastgoed en BTW/Overdrachtsbelasting Fiscale aspecten van transacties met onroerend goed****

datum: 16 mei 2001,
14.00–20.40 uur
docenten: E.H. van den Elsen,
mr. A.L.J. Hasselman,
mr. dr. H.W.M. van Kesteren
plaats: Garderen
punten: 5
prijs: f 1295 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten
(basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I
(redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II
(gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Bestuurs(proces)recht

De Wet Personenvervoer 2000 Wat zijn de gevolgen voor de praktijk?*

datum: 21 maart 2001,
12.00–16.50 uur
docenten: mr. J.A. van der Kolk,
mr. ing. R. Leijenaar,
mr. dr. G.W.A. van de Meent,
mr. M.W.F. Oosterhuis
plaats: Hilversum
punten: 4
prijs: f 595 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Vrije inkoop van energie: de juridische en praktische aspecten*

datum: 14 februari 2001,
13.00–17.00 uur
docenten: mr. M.J.J.M. Essers,
mr. M.W.F. Oosterhuis,
mr. dr. G.W.A. van de Meent,
ir. J.G. Helleman,
mr. M.N. Strijker,
ir. A.P.J. van den Elshout
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: f 495 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Vernieuwingen in de relatie tussen burger en lokaal bestuur***

datum: 22 februari 2001,
9.00–17.00 uur
docenten: prof. dr. V.J.J.M. Bekkers, F.N.M. Hilterman,
E. Kalk, prof. dr. A.B. Ringeling,
drs. G.M. de Vries,
drs. C.J.G.M. de Vet,
ing. lic. J.M.M. Gabriels,
mr. A.Tchernoff
plaats: Den Haag
punten: 5
prijs: f 895 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Burgerlijk (proces)recht

Algemene voorwaarden**

datum: 21 juni 2001,
13.00–17.30 uur
docenten: mr. C.J. Flentrop-
Turner en mr. C. van Noortwijk
plaats: Leiden
punten: 4
prijs: f 895
PAO Rijksuniversiteit Leiden,
tel. 071-5278666

Ondernemings- en rechtspersonenrecht

De nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens***

datum: 22 februari 2001,
9.30–16.45 uur
docent: dr. J. Holvast
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: f 1699 (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

Personen- en familierecht

De tentakels van de Ondertoezichtstelling****

datum: 15 mei 2001,
11.00–16.30 uur
docenten: prof. dr. N.W. Slot,
mr. E.E.C. Punselie,
mr. J.M. Sybrandij,
drs. L.C. Tigges,
drs. C. Duijndam,
dr. J. Dute, drs. J. Meijers,
C. Kleingeld, mr. R. de Vries
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: n.n.b.
Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht, tel. 033-4619097

Straf(proces)recht

Actualiteiten Straf(proces)recht*

datum: 22 februari 2001,
14.00–18.00 uur
docenten: mr. W. Anker,
mr. dr. J. Boksem
plaats: Domburg of Vlissingen
punten: 4
prijs: f 500
Maatschap Anker & Boksem,
tel. 058-2442500

Straf(proces)recht*

datum: 15 mei 2001,
9.00–17.00 uur
docenten: prof. mr. H. de
Doelder, dr. T. Blom
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: f 695
Studiecentrum Kerckebosch,
tel. 030-6921444

Verzekeringsrecht, schade en aansprakelijkheid

25 jaar Schadefonds Geweldsmisdrijven Het slachtoffer tegemoet***

datum: 12 april 2001,
10.15–16.30 uur
docenten:
prof. mr. M.S. Groenhuijsen,
mr. M.A.F. Tan-de Sonnaville,
mr. A.H. Korthals,
prof. dr. B.P.R. Gersons,
mr. drs. M.M. de Boer,
prof. mr. Y. Buruma,
prof. dr. P.H.A. Frissen
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: gratis
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Abu Ghazaleh, mw. mr. N., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488700, fax 3476801, e-mail n.abughazaleh@prdf.nl

Affourtit, mr. V.H., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772360, fax 5772708, e-mail vauffourtit@houthoff.nl

Bakker, mr. N., Munnickenveld 9 (1621 HM) postbus 2380 (1620 EJ) Hoorn, tel. 0229-270744, fax 247186, e-mail nb@vandiepen.com

Bel, mw. mr. C.L. de, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 3285325, e-mail maildhg@dbbw.nl

Bhadai, mr. M.K., Middellandplein 2 A (3021 BR) Rotterdam, tel. 010-4250280, fax 4250281, e-mail info@advokaat.net

Biesbroek, mw. mr. M.P., Noordsingel 40 B (3032 BE) postbus 3725 (3003 AS) Rotterdam, tel. 010-4650966, fax 4654039

Boer, mw. mr. E.T. de, Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529132, fax 3529129, e-mail edeboer@houthoff.nl

Bordewijk, mw. mr. S.M., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 5772705, e-mail sbordewijk@houthoff.nl

Borger, mw. mr. M., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313230, fax 4313179, e-mail masch.borger@bdn.nl

Brouns, mr. G.P.M., Gaetano Martinolaan 65 (6229 GS) postbus 1637 (6201 BP) Maastricht, tel. 043-3566988, fax 3566984

Bueters, mw. mr. P.M., Willemsstraat 24B (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 6387302, e-mail pbueters@raketnet.nl

Bügel, mr. J.R., De Morinel 33 (8251 HT) postbus 155 (8250 AD) Dronten, tel. 0321-315554, fax 314311, e-mail wbd@web-advocaten.nl

Dabiran Zohouri, mw. mr. G., De Laireseestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 6789589, e-mail amsterdam@trente.com

Damen, mr. E.R., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488700, fax 3477494, e-mail er.damen@prdf.nl

Diks, mr. C.J., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538211, fax 4430943, e-mail general@cmsderks.nl

Dolk, mw. mr. K.P., Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5466305, fax 5492181, e-mail nldolk02@hollandlaw.nl

Donia, mr. A.A., Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406500, fax 4113548, e-mail aadonia@dbbw.nl

Dop, mw. mr. P.A.R., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414517, fax 5414700, e-mail pauline.dop@nautadutil.com

Ende, mw. mr. T.A.M. van den, Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246308, fax 4125839,

e-mail tessa.van.den.ende@loyensloeff.com

Esmeijer, mr. A.P.W., Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 AJ) Utrecht, tel. 030-2333244, fax 2341644, e-mail wijnstael@balienet.nl

Fung Fen Chung, mw. mr. C.S.K., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285459, fax 3247997, e-mail cskfungfenchung@dbbw.nl

Goumans, mw. mr. D., Wilhelminapark 45 (3581 NL) postbus 14138 (3508 AM) Utrecht, tel. 030-2512171, fax 2510414, e-mail aa@aa-advocaten.nl

Gouweloos, mw. mr. D.M., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772320, fax 5772705, e-mail dgouweloos@houthoff.nl

Hardenberg, mr. E., Van Swietenlaan 29 (9728 NX) postbus 1100 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5214333, fax 5258850, e-mail e.hardenberg@plabossinade.nl

Heiden, mr. dr. A.J.J. van der, Bothastraat 47 (1782 EJ) postbus 776 (1780 AT) Den Helder, tel. 0223-616509, fax 620531, e-mail vdheiden@multiweb.nl

Heilhof, mw. mr. N.R., Willem II Singel 76 (6041 HV) postbus 570 (6040 AN) Roermond, tel. 0475-337080, fax 337117, e-mail van.asperen@wxs.nl

Helmantel, mr. E.R.J., Stevinweg 1 (3891 EA) postbus 6 (3890 AA) Zeewolde, tel. 036-5221123, fax 5223111, e-mail helly14@hotmail.com

Helstone, mw. mr. drs. A.M., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460654, fax 5460727, e-mail astrid.helstone@stibbe.nl

Heijden, mw. mr. F. van der, Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 5772700, e-mail fheijden@houthoff.nl

Holt, mw. mr. L.K., Hereweg 93 (9721 AA) postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5997999, fax 5997977

Holthuijsen, mr. J.L.H., Brusselsestraat 32-36 (6211 PE) postbus 1960 (6201 BZ) Maastricht, tel. 043-3260606, fax 3252255, e-mail j.holthuijsen@tripels.nl

Hoog, mr. M.R.C. van 't, Burgemeester van Karnebeeklaan 19 (2585 BA) postbus 85850 (2508 CN) Den Haag, tel. 070-3547054, fax 3501024, e-mail dvdw@law.nl

Hoogstrate, mr. M.J.W., De Laireseestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 6789589, e-mail hoogstrate@trente.com

Hooreman, mr. D.H.J., Maliebaan 5 (3581 CA) postbus 23 (3500 AA) Utrecht, tel. 030-2332218, fax 2322722, e-mail info@eldermans-geerts.nl

Houben, mw. mr. M.J.M., Biltstraat 110-112 (3572 BJ) postbus 13273 (3507 LG) Utrecht, tel. 030-2733122, fax 2735311, e-mail jolanda23-6@yahoo.com

Ingen, mr. A.F. van, Gildenkwaartier 199 (3511 DH) Postbus 2474 (3500 GL) Utrecht, tel. 030-2161444, fax 2164355

Kleinsman, mr. H.R.G.D., Drentestraat 2 D (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 5492181

Knipschild, mw. mr. E., Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 3015678, e-mail russell@russell.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Kool, mw. mr. M.M., Locatellikade 1 (1076 AZ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 3052050, e-mail law@kupwiel.nl

Kreeke, mw. mr. T. van de, Bergerstraat 2 (6226 NA) postbus 1750 (6201 BT) Maastricht, tel. 043-3626655, fax 3626562, e-mail kreeke@boelsadvoc.nl

Lampe, mw. mr. J.L., Apeldoornseweg 31 (6814 BH) postbus 1219 (6801 BE) Arnhem, tel. 026-4434249, fax 4459054, e-mail mailbox@rijssenbeek.nl

Lampe, mr. T., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313195, fax 4313190, e-mail t.lampe@bdn.nl

Lieberwerth, mw. mr. I., Stadsring 103 (3811 HP) postbus 1400 (3800 BK) Amersfoort, tel. 033-4630323, fax 4638350

Lubbinge, mw. mr. R., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595715, fax 2595505, e-mail rlubbinge@vbk.nl

Martin, mw. mr. C., De Laireseestraat 158 (1075 HM) Amsterdam, tel. 020-4700177, fax 6710974, e-mail c.martin@vantill.nl

Matadien, mr. D., Randweg 68 (3074 BR) Rotterdam, tel. 010-4328887, fax 4327608

Mellens-Schrage, mw. mr. L.G., Hoogveen 9 (9501 XK) postbus 288 (9500 AG) Stadskanaal, tel. 0599-650853, fax 650953, e-mail info@kloppstra.nl

Mersch, mw. mr. M.F. van der, Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488730, fax 3858196, e-mail mf.vandermersch@prdf.nl

Mussaens, mr. R.M., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595581, fax 2595502, e-mail rmussaens@vbk.nl

Nohar, mr. S.R., Nieuwedijk 41 (8531 HK) postbus 50 (8530 AB) Lemmer, tel. 0514-563770, fax 566264, e-mail bruinsma.advocaten@hetnet.nl

Nooijen, mr. R. van, Westplein 12-14 (3016 BM) postbus 23070 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2772777, fax 4360582, e-mail rvannooijen@akd.nl

Obster, mw. mr. R., Klompmakersstraat 1 (9251 EG) postbus 145 (9250 AC) Bergum, tel. 0511-465505, fax 465755

Og, mw. mr. J.M.C. van, Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 4668866, e-mail advocaten@beunencs.nl

Omvlee, mw. mr. E.D., Westersingel 47 (9718 CE) postbus 1060 (9701 BB) Groningen, tel. 050-3136416, fax 3136516, e-mail bakker.kievitsbosch@balienet.nl

Oostendorp, mw. mr. M.A., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538627, fax 3538292, e-mail m.oostendorp@cmsderks.nl

Palm, mw. mr. J.E., Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529127, fax 3503014, e-mail jpalm@houthoff.nl

Pama, mr. A., (Randstad Nederland B.V.) Diemermeere 25 (1112 TC) postbus 12600 (1100 AP) Amsterdam-Zuidoost, tel. 020-5695013, fax 5691050, e-mail arjen_pama@randstad.nl

Peters, mr. D.W., Dorpsstraat 1A (6661 EE) postbus 130 (6660 AC) Elst,

tel. 0481-378227, fax 378056

Pijls, mw. mr. P., Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 3262244, e-mail maastricht@aha.netlaw.nl

Rauwerda, mw. mr. M.R., Ruiterskwartier 113 (8911 BR) postbus 2610 (8901 AC) Leeuwarden, tel. 058-2121464, fax 2133025

Riel, mw. mr. M.L. van, Nieuwe Steen 2 (1625 HV) postbus 347 (1620 AH) Hoorn, tel. 0229-238404, fax 238419, e-mail mvriel@hotmail.com

Rijckmans, mr. L.J.L., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121711, fax 2121152, e-mail l.rijckmans@cmsderks.nl

Schmitz, mr. H.W.F.M., Hoogbrugstraat 72 (6221 CS) Maastricht, tel. 043-3253960, fax 3250348

Schuijlenburg, mw. mr. E.M.G., Schipholpoort 100 (2034 MC) postbus 5037 (2000 CA) Haarlem, tel. 023-5300444, fax 5300402, e-mail bschuijlenburg@pesman.nl

Siebenga, mw. mr. A.W., Wittevrouwenstraat 44 (3512 CV) postbus 13078 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2318534, fax 2321646, e-mail siebenga@uwnet.nl

Stavast, mw. mr. J.M., Van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3226641, fax 3222074, e-mail algemeen@nijmegen.dirkzwager.nl

Steenwinkel, mw. mr. C.H.J. de, Herengracht 567 (1017 CD) Amsterdam, tel. 020-6227777, fax 6238380

Stikkelbroeck, mw. mr. E.B.M., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121683, fax 2121333, e-mail e.stikkelbroeck@cmsderks.nl

Stoop, mr. R.J., Prins Bernhardlaan 4 (2405 VZ) postbus 402 (2400 AK) Alphen aan den Rijn, tel. 0172-419844, fax 434251, e-mail geup@wxs.nl

Straathof, mr. K., Nassaulaan 30 (1815 GL) postbus 409 (1800 AK) Alkmaar, tel. 072-5155544, fax 5155493

Stralen, mw. mr. J.T. van, Koornbeursweg 77 (8442 DJ) postbus 542 (8440 AM) Heerenveen, tel. 0513-623666, fax 625546

Swinkels, mw. mr. A.H.P., Kapellerlaan 40 (6041 JD) postbus 659 (6040 AR) Roermond, tel. 0475-315353, fax 319524

Syrier, mr. A.W., Bisonspoor 1228 (3605 KZ) postbus 1089 (3600 BB) Maarssen, tel. 0346-561132, fax 574161, e-mail syrier@abersonadvocaten.nl

Tjalma, mw. mr. F.F.A.D.C., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595578, fax 2595505, e-mail ftjalma@vbk.nl

Vaessen, mw. mr. S.J.C., Kapellerlaan 40 (6041 JD) postbus 659 (6040 AR) Roermond, tel. 0475-315353, fax 319524

Vermaire, mr. R.M., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 4710010, e-mail rmvermaire@dbbw.nl

Vink, mr. M.J.E., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313177, fax 4313252, e-mail machiel.vink@bdn.nl

Wissing, mw. mr. A.L., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756

(2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488700, fax 3476801, e-mail al.wissing@prdf.nl
Wuisman, mw. mr. K.A.C., Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406788, fax 4113548, e-mail kacwuisman@dbbw.nl
Zebel-Vaudo, mw. mr. A.J.M., Grotekerksplein 4 (3311 CC) postbus 1034 (3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6134533, fax 6140150

OVERLEDEN

Mr. Ph.J.J. **Schults** (Boxtel) 26.12.2000

PRAKTIJK NEERGELEGD

Aarts, mr. F.A.C. (Utrecht) 1.1.2001
Bavel, mw. mr. M.P.C.J. van (Groningen) 14.12.2000
Binsbergen, mr. D.L. van (Groningen) 31.12.2000
Boor, mr. J. (Utrecht) 1.1.2001
Boudewijn, mr. P.M. (Kerkrade) 1.1.2001
Brevet, mr. K.W. (Rotterdam) 31.12.2000
Dingeldein, mr. J.C. (Enschede) 1.1.2001
Ek-Leferink, mw. mr. J.M.G. (Rotterdam) 31.12.2000
Eskes, mr. T.K.A.B. (Rotterdam) 1.1.2001
Groot, mw. mr. E.F. (Apeldoorn) 1.1.2001
Honing, mw. mr. B.J. (Den Helder) 1.1.2001
Horst, mr. J.J. van der (Utrecht) 1.1.2001
Janssen, mw. mr. A.B. (Amsterdam) 18.12.2000
Klinkhamer-Muiderman, mw. mr. H. (Utrecht) 29.12.2000
Pals-Reiniers, mw. mr. M.E.W.M. (Rotterdam) 29.12.2000
Peppel-Molema, mw. mr. C.M. van de (Breda) 19.12.2000
Pessers, mr. L.C.A.M. (Eindhoven) 1.1.2001
Peters, mw. mr. A.J.G. (Venlo-Blerick) 29.12.2000
Rep, mr. G.W. (Oranjestad/Aruba) 1.1.2001
Reijden, mr. H.H. van der (Maastricht) 31.12.2000
Rol, mw. mr. I.L. (Amsterdam) 1.11.2000
Saane, mr. A.F. van (Roermond) 1.12.2000
Scheffers, mr. ing. M. (Zeist) 31.12.2000
Schoorel-Eggink, mw. mr. J.G. (Utrecht) 1.1.2001
Sportel, mr. E. (Coevorden) 1.1.2001
Suermondt, mr. W. (Rotterdam) 29.12.2000
Thuis, mr. R.A.I. (Amsterdam) 13.11.2000
Viskil, mw. mr. C.J.C. (Purmerend) 18.12.2000
Witlox, mr. R.J.J.M. (Den Bosch) 1.1.2001
Zijlstra, mw. mr. D.W.V. (Alkmaar) 1.8.2000

KANTOORVERPLAATSING

Agteren, mr. R.J. van (Rotterdam): Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 6267949
Appels, mr. B.P.D. (Valkenswaard): Advocatenkantoor De Kempen, Lijsterlaan 2 (5561 TJ) Riethoven, tel. 0497-518251, fax 536413
Backx, mr. J.: Weena 592 (3012 CN) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 2010501,
 e-mail rotterdam@vanmens-wisselink.nl
Beele, mr. R.: Advocatenkantoor Beele, Van Tuyl van Serooskerkenplein 24-30 (1076 NB) Amsterdam, tel. 020-3050090, fax 3050091
Bellen, mr. N.C. van: J.B. Bakemakade 104 (3071 ME) Rotterdam, tel. 010-4233244, fax 4233782
Berg, mw. mr. C.P. van den: Westplein 12-14 (3016 BM) postbus 23070 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2772777, fax 4360582, e-mail infordwb@akd.nl
Berghuis, mr. W.K.H. (Utrecht): Wassenaarseweg 20 (2596 CH) Den Haag, tel. 070-3469646, fax 3560490, e-mail maaldrin@euronet.nl
Blaisse, mw. mr. M.J. (Rotterdam): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827, e-mail margreet.blaisse@nautadutilh.com
Boon, mw. mr. Y.: Schiedamsedijk 46 (3011 ED) postbus 19050 (3001 BB) Rotterdam, tel. 010-2140000, fax 2140303, e-mail post@wp-lawyers.nl
Bosch Kemper, mr. H.J.J. de: Mauritskade 49 (2514 HG) Den Haag, tel. 070-3627112, fax 3627113, e-mail kemper@kempergruben.com
Braak, mw. mr. M.L.J. van de (Amsterdam): Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406500, fax 4113548, e-mail mljvandebraak@dbbw.nl
Brakke, mr. J. (Driebergen): Storkstraat 22 (3833 LB) postbus 315 (3830 AJ) Leusden, tel. 033-4321957, fax 4321956, e-mail h-a@hornstra-vdassum.nl
Brouwers, mr. P.J.M.: Brouwers Advocaten, Gaetano Martinolaan 95 (6229 GS) postbus 1637 (6201 BP) Maastricht, tel. 043-3566988, fax 3566984
Bruinsma, mw. mr. F.: Deloitte & Touche, Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 2031 (3000 CA) Rotterdam, tel. 010-2721246, fax 2721124, e-mail fruinsma@deloitte.nl
Bureau Orde van Advocaten te Amsterdam: Tesselschadestraat 4-12 (1054 ET) Amsterdam, tel. 020-5896000, fax 5896001
Cordesius, mw. mr. A.C.E.G.: Jan van Nassaustraat 55 (2596 BP) postbus 150 (2501 CD) Den Haag, tel. 070-3141900, fax 3141901, e-mail codesius@haagrecht.nl
Dam, mr. J.M. van: Plomporengracht 6 (3512 CC) postbus 13139 (3507 LC) Utrecht, tel. 030-2340101, fax 2321313
Dorn, mr. P.W.M. (Eindhoven): Advocatenkantoor Dorn c.s., Bogardeind 151 (5664 ED) Geldrop, tel. 040-2448497, fax 2447008
Drumpt, mw. mr. M.V. van: Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 2595255
Dumoulin, mr. C.O.M.J. (Rotterdam): Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815320, fax 6701064, e-mail info@declerq.com
Eck, mw. mr. A. van (Maarsse): De Lairesestraat 82 (1071 PH) Amsterdam, tel. 020-6702020, fax 6701064
Eichhorn, mr. J. (Curaçao, N.A.): Nieuwe Uitleg 26 (2514 BR) Den Haag, tel. 070-3469668 fax 3657829, e-mail conphia@euronet.nl
Franken-Schoemaker, mw. mr. M.C.: De Molen 6/B (3994 DB) Houten, tel. 030-6352325, fax 6351137,

e-mail mcfranken@unster.nl
Gastel, mr. H.F.P. van (Eindhoven): Provincialeweg 47 (5503 HB) postbus 153 (5500 AD) Veldhoven, tel. 040-2537735, fax 2543635
Gemund, mr. J.H. van: Keizersgracht 555 (1017 DR) postbus 15744 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-5506666, fax 5506777, e-mail hanna.van.gemund@kvdl.nl
Gils, mr. E.J. van: De Lairesestraat 121 (1075 HH) postbus 75111 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-3059888, fax 3059889, e-mail peerbolte@compuserve.com
Greebe, mw. mr. M. (Zoetermeer): Zuivelplein 9b (1097 XD) postbus 94533 (1090 GM) Amsterdam, tel. 020-6639895, fax 3516504, e-mail boschruiter@wxs.nl
Groenveld, mw. mr. H.W. (Groenlo): Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3513232, fax 3516504, e-mail mail@dekempenaer.nl
Gruben, mr. R.: Mauritskade 49 (2514 HG) Den Haag, tel. 070-3627112, fax 3627113, e-mail gruben@kempergruben.com
Gunkel, mw. mr. A.M.: Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 6429013
Haaijer, mr. M.E.: Agis Groep Zorgverzekeraars, Euclideslaan 151 (3584 BS) postbus 85040 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2122431, fax 2122485, e-mail m.haaijer@agis-groep.nl
Hagenaars, mr. R.V.: J.B. Bakemakade 112 (3071 ME) Rotterdam, tel. 010-2330800, fax 2810935, e-mail rvh@balienet.nl
Hamer, mr. A.J. de (Utrecht): Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4622200, fax 4611545, e-mail a.dehamer@mend.nl
Hanspans, mw. mr. K. (Amsterdam): Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839
Have, mr. K.L. ten: Van der Griend & Ten Have Advocaten, Mathenesserlaan 214 (3021 HM) Rotterdam, tel. 010-4782000, fax 4782002
Heere, mr. A.H.Chr.: Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839, e-mail arjen.heere@loyensloeff.com
Hendriksen, mr. R.M. (Enschede): Welbergweg 50 (7556 PE) postbus 56 (7550 AB) Hengelo (O), tel. 074-2488888, fax 2488800, e-mail r.m.hendriksen@damste.nl
Hesseling, mr. A.A.M.: Van Tuyl van Serooskerkenplein 24-30 (1076 NB) Amsterdam, tel. 020-3053050, fax 3053055, e-mail mail@aam.hesseling.demon.nl
Hest, mw. mr. I.H.M.: Leenderweg 228 (5644 AC) Eindhoven, tel. 040-2126415, fax 2116709
Hilferink, mr. C.R.F.: Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 6429013
Hoever, mr. R.W.: Laaressingel 91 (7514 EM) postbus 3001 (7500 DA) Enschede, tel. 053-4344700, fax 4344701
Hollema, mr. G.J. (Zwolle): M.H. Tromplaan 10-12 (7511 JK) postbus 2121 (7500 CN) Enschede, tel. 053-4331133, fax 4330381, e-mail enschede@jpr.nl
Hoogesteger, mw. mr. M.: Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839
Hoogwerf, mr. J.A. (Maassluis): Schiedamseweg 59a (3134 BB) Vlaardingen, tel. 010-4600033, fax 4600998

Hoppenbrouwers, mr. S.H.F. (Uden): St. Antoniusstraat 9 (5616 RT) postbus 63 (5600 AB) Eindhoven, tel. 040-2380600, fax 2380666
Ingen, mr. M.J.W. van (Rosmalen): Statenlaan 3 (5223 LA) postbus 44 (5201 AA) Den Bosch, tel. 073-6278080, fax 6278090, e-mail denbosch@vanierselluchtman.nl
Jaarsma, mr. A.R.: Ringdijk 1 (3645 HE) Vinkeveen, tel. 0297-213830, fax 213370
Jagt advocaten (Den Haag): Planciusplantsoen 4 (2253 TR) Voorschoten, tel. 071-5720480, fax 5761470, e-mail b.jagt@balienet.nl (mr. B.B. Jagt)
Jong, mr. M.C. de (Rotterdam): Van Asch van Wijckskade 31-1 (3512 VR) Utrecht, tel. 030-2302060, fax 2300576
Klaassen, mr. R.A.: Klaassen Advocaten, Weena 723 (3013 AM) postbus 29039 (3001 GA) Rotterdam, tel. 010-4012288, fax 4112954
Kleij, mw. mr. A.B. van der: Neuhuyskade 23 (2596 XM) postbus 30851 (2500 GW) Den Haag, tel. 070-3353535, fax 3353532, e-mail m.vanderkleij@advocatenorde.nl
Knijff, mr. D.M. de: Benoordenhoutseweg 23 (2596 BA) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 3746333, e-mail deknijff@em-advoc.nl
Koch, mr. A.A. (Hongkong): Cleary, Gottlieb, Steen & Hamilton, Weststraat 57, B-1040 Brussel/België, tel. 0032-22872000, fax 22311661
Koster, mr. mr. Ch.E.: Concertgebouwplein 29 (1071 LM) Amsterdam, tel. 020-6760780, fax 6752764, e-mail kkklawyers@3k.nl
Kousemaker, mr. W.G.A.: Montenslaan 22 (4837 CG) Breda, tel. 076-5615631, fax 5616928
Land, mw. mr. S.: Prinsengracht 677 (1017 JT) Amsterdam, tel. 020-6253627, fax 6234828
Langereis, mw. mr. C.W. (Almelo): Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3513232, fax 3516504, e-mail mail@dekempenaer.nl
Langeveld, mr. S.V.: Nieuwe Schoolstraat 10 (2514 HX) Den Haag, tel. 070-3622342, fax 3656780, e-mail sv.langeveld@planet.nl
Leemans, mw. mr. B.N.C.M. (Den Haag): Martinus Nijhofflaan 2 (2624 ES) postbus 1010 (2600 BA) Delft, tel. 015-2619361, fax 2571003
Leeuw, mw. mr. M. de (Den Haag): Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406500, fax 4113548, e-mail mdeleeuw@dbbw.nl
Luscuere, mr. J.: Haringvliet 86 (3011 TG) postbus 22096 (3003 DB) Rotterdam, tel. 010-4332777, fax 4047959, e-mail luscuere@rischen-nijhuis.nl
Martens, mr. T.G.: Van Boshuizenstraat 12 (1083 BA) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 6464966, e-mail mail@schutgroshede.nl
Martin, mr. G.: Martin Advocaten, Tramplein 3 (1441 GP) postbus 694 (1440 AR) Purmerend, tel. 0299-671757, fax 674757
Metselaar-Hou, mw. mr. S.Y.M.: Raadhuislaan 2-3 (2131 BE) postbus 670 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5541685, fax 5624097, e-mail sso-mail@sso.nl
Meijer, mr. A.Th. (Amsterdam): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488700, fax 3477494

Meijer, mr. G. (Stadskanaal): Beneden Oosterdiep 66 (9641 JE) postbus 125 (9640 AC) Veendam, tel. 0598-613872, fax 623346

Meijer, mw. mr. I.: Amstelveld 7 (1017 JD) Amsterdam, tel. 020-6276684, fax 6206489, e-mail ingeborg.meijer@gesselblauw.nl

Mullaart, mr. R.F.M. (Groningen): Bisschop Advocaten, Van Noortstraat 104 (9601 GP) postbus 53 (9600 AB) Hoogezand, tel. 0598-397361, fax 397360, e-mail bisschop@balienet.nl

Muris, mw. mr. L.C.M. (Waalre): Goltziusstraat 35 (5911 AT) Venlo, tel. 077-3549168, fax 3513491, e-mail advocatenkantoor@huys-en-partners.nl

Niftrik, mr. H.M. van (Amsterdam): PinkRocade, Westeinde 3a (2275 AA) Voorburg, tel. 070-3004500, fax 3870766

Ouderdorp, mr. R.J.: Vondelstraat 54 (1054 GE) Amsterdam, tel. 020-6833311, fax 6850231

Péters, mw. mr. F.P.J. (Maastricht): Kerkstraat 4 (6367 JB) postbus 23034 (6367 ZG) Voerendaal, tel. 045-5620540, fax 5620541

Peters-Bastiaans, mw. mr. N.M.I. (Heerlen): Henric van Veldekeplein 29 (6211 TG) postbus 289 (6200 AG) Maastricht, tel. 043-3250043, fax 3253944

Polko, mw. mr. Y.: Bontekoekade Vak 2 (2516 LA) Den Haag, tel. 070-3621609, fax 3637590

Pijpelink, mr. P.H.: Keizersgracht 555 (1017 DR) postbus 15744 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-5506666, fax 5506777, e-mail peter.pijpelink@kvdl.nl

Rademakers, mr. W.H.F.L. (Dongen): Stationsstraat 15 (5121 EB) postbus 220 (5120 AE) Rijen, tel. 0161-224457, fax 224508, e-mail advdanie@xs4all.nl

Reijnders, mr. O.J.W.: Vestdijk 9 (5611 CA) postbus 2154 (5600 CD) Eindhoven, tel. 040-2445600, fax 2445411, e-mail j.reijnders@keizerspoelman.nl

Ribbers, mw. mr. C.M.J.: DLG, H. Gorterstraat 5 (3511 EW) postbus 20021 (3502 LA) Utrecht, tel. 030-2756600, fax 2756999, e-mail c.m.j.ribbers@dlg.agro.nl

Roosen, mr. J.L. (Amstelveen): Advocatenkantoor Mr J.L. Roosen, Valkeniersborch 71 (3992 CJ) Houten, tel. 030-6340748, e-mail roosen@worldonline.nl

Rosenstiel, mr. D.J. von: Von Rosenstiel & Richter, Gronaustraat 1193 (7534 AH) Enschede, tel. 053-4619190, fax 4619188, e-mail dirk@rosenstiel.nl

Rijpma, mr. D.: Benoordenhoutseweg 23 (2596 BA) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 3746333, e-mail rijpma@em-advoc.nl

Sandberg, Jonkheer mr. E.A.C. (Den Haag): Koningin Emmaplein 8 (3016 AB) postbus 23130 (3001 KC) Rotterdam, tel. 010-4402300, fax 4402399, e-mail mail@sandberg-cs.nl

Sandberg, Jonkvrouw mr. E.H.A.: Veerhaven 7 (3016 CJ) postbus 23116 (3001 KC) Rotterdam, tel. 010-4369666, fax 4369785, e-mail adl@lindenbergh.nl

Sanders, mw. mr. M.P.H. (Zutphen): Advocatenkantoor Sanders, Grutstraat 44 (7001 BX) postbus 58 (7000 AB) Doetinchem, tel. 0314-363930, fax 366052

Schouten Advocaten (mrs. J.F.G. Schouten, R.S. Schouten en M.H. van den Berg) Slodlaan 72 (3701 GP) Zeist, tel. 030-6925014, fax 6925172, e-mail

(ifgsschouten@schouten-advocaten.nl, rsschouten@schouten-advocaten.nl, mhvandenbergh@schouten-advocaten.nl)

Sevenhuijsen, mw. mr. M.A. (Rotterdam): Benoordenhoutseweg 23 (2596 BA) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 3746333

Smits, mr. H.L. (Rotterdam): One Rockefeller Plaza 23rd floor, New York, N.Y. 10020 U.S.A., tel. 001-2122182990, fax 2122182999, e-mail heimon.smits@nautadutlih.com

Spigt, mr. J.C.: Advocatenpraktijk Mr J.C. Spigt, Wijnhaven 17 (3011 WH) Rotterdam, tel. 010-4123300, fax 4122660

Stassen, mw. mr. J.G.M. (Deventer): M.H. Tromplaan 10-12 (7511 JK) postbus 2121 (7500 CC) Enschede, tel. 053-4331133, fax 4330381, e-mail stassen@jpr.nl

Stassen-Buijs, mw. mr. C.E.: Kloveniersburgwal 95 (1011 KB) Amsterdam, tel. 020-4207766, fax 4213065

Steenberghe, mr. J.P.M.: AKD Prinsen Van Wijmen, Orlyplein 50 (1043 DP) Postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824793, fax 5824060, e-mail jsteenbergh@akd.nl

Steenmetser, mr. T.H.G.: Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-6796969, fax 6764339, e-mail law@vsiv.nl

Stein, mr. H.A.: Parkstraat 7 (4818 SJ) Breda, tel. 076-5310840, fax 5309248, e-mail ha.stein@wxs.nl

Stendahl, mr. A.: Weena 592 (3012 CN) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 2010501, e-mail rotterdam@vanmens-wisselink.nl

Supicic, mw. mr. M.S.J.: Elandsgracht 70 (1017 TX) postbus 59744 (1040 LE) Amsterdam, tel. 020-5285828, fax 5285829, e-mail supicic@meijerjonken.nl

Swennenhuis, mw. mr. B.A.A.: Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529500, fax 3503014, e-mail bswennenhuis@houthoff.nl

Timmer, mr. M. (Lochem): Kerklaan 37 (7311 AC) postbus 10482 (7301 GL) Apeldoorn, tel. 055-5212491, fax 5214731

Tophoven, mr. R.F.J. (Bussum): Tophoven intermadvis, Laan van Henegouwen 19 (3703 TC) Zeist, tel. 06-14376812, e-mail tophovenadvies@planet.nl

Uittien, mr. H. (London): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 5771775, e-mail huittien@dbbw.nl

Venrooij-Nieuwenhuis, mw. mr. F.M. van: Streeperstraat 51 (6371 GL) postbus 31020 (6370 AA) Landgraaf, tel. 045-5320800, fax 5327392

Verstraelen, mr. J.E.A.H. (Utrecht): Hertogsingel 16 (6214 AD) Maastricht, tel. 043-3259679, fax 3250431

Verzijden, mw. mr. K.E.: Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533600, fax 5533777, e-mail k.verzijden@edh.nl

Visscher, mw. X. (Alkmaar): Waterlandlaan 52 (1441 MP) postbus 575 (1440 AN) Purmerend, tel. 0299-433333 fax 479404, e-mail mailbox@abma.nl

Vonderen, mr. P.F.J.M. van: Utrechtseweg 325 (3818 EK) Amersfoort, tel. 033-4610355

Vroemen, mw. mr. M.M.H.J. (Rotterdam): Izaak Evertslaen 1 (6814 JH) postbus 9220 (6800 KA) Arnhem, tel. 026-4456842,

fax 4424942, e-mail info@nysingh.nl

Weert, mr. E.W.A. van de (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 3285325, e-mail maildhg@dbbw.nl

Welmerink, mw. mr. E.C. (Zwolle): Welmerink Mediation, Hoopjesweg 1 (8051 DB) Hattum, tel. 038-4440676, fax 4440677, e-mail ech@welmerink.nl

Winters-Kramer Glijnis, mw. mr. N. (Den Haag): Rembrandtweg 17 A (2202 AT) Noordwijk, tel. 071-3624210, fax 3624209

Wouw, mr. T.A.J. van de (Roermond): Dr. Holtroplaan 42 (5652 XR) postbus 8727 (5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414, fax 2501450, e-mail advocaten@boskampwillems.nl

KANTOORCOMBINATIE/ ASSOCIATIE

Boels Zanders Advocaten (Zanders & Eikendal te Venlo en Boels, Van Eijndhoven & Coenengracht te Maastricht, Sittard en Roermond)
e-mail maastricht@boelsadvoc.nl, sittard@boelsadvoc.nl, roermond@boelsadvoc.nl en venlo@boelsadvoc.nl

Overige adresgegevens zijn ongewijzigd.

Bos&Blom Advocaten (mrs. H.J. Bos, C.D.M. Blom en M. Jongeneelen) De Entree 11-13 (1101 BH) postbus 12377 (1100 AH) Amsterdam, tel. 020-5674004, fax 5674104

Van Ouwerkerk, Winkelman & Elings (mrs. C.G.Th. Ouwerkerk, P. Winkelman en B.A. Elings) Stationsstraat 27 (4001 CD) postbus 519 (4000 AM) Tiel, tel. 0344-611164, fax 618189

De Singel Advocaten (mrs. M.G. Jacobs, J.C. Reuder, R. Wilderink en J.F. Sabarodin) Lasondersingel 125 (7514 BP) postbus 700 (7500 AS) Enschede, tel. 053-4333552, fax 4361588, e-mail post@desingeladvocaten.nl

Spoort/Sanders/Visser/ Advocaten (mrs. A.J. Spoor, M.E.M. Sanders, A. Visser, G.H. Hoekman en W.B. Brusse) Twentelaan 5 (7609 RE) postbus 155 (7600 AD) Almelo, tel. 0546-543500, fax 458940

Stadermann Luiten Advocaten (mrs. F. Stadermann, W.A. Luiten, K.A. Baggerman, B.J. van Wijngaarden, M.D. Spruit, D. Prins, I.A. Tan en W.S. Kouwenhoven) Schouwburgplein 30-34 (3012 CL) postbus 1488 (3000 BL) Rotterdam, tel. 010-4444369, fax 4125050

Troost & Kan Advocaten (mrs. C.M. Kan en R.E. Troost) Marnixstraat 82 (2023 RH) Haarlem, tel. 023-5276100, fax 5411925

MEDEVESTIGING

Spigt Advocaten te Utrecht, medegevestigd te Driebergen, Hoofdstraat 248 (3972 LK) postbus 7 (3970 AA) tel. 0343-523830, fax 523835, e-mail info@spigt.nl

Van Traa Advocaten te Rotterdam, medegevestigd te Amsterdam, De Boelelaan 7 (1083 HJ) postbus 71896 (1008 EB) tel. 020-5022250, fax 5022255 (mrs. W.G.B. Neervoort, R.L.S.M. Pessers, W.B. van Bockel en J.J. van der Most)

ONTBONDEN

Mrs Lambooi en van der Meulen is per 1.1.2001 ontbonden. Mw. mr. J.M. Lambooi-Schilte zet de praktijk voort op het huidige adres: Burg. Lambooiilaan 20 (1217 LE) Hilversum, tel. 035-6219671, fax 6213601. Mr. A.A. van der Meulen (Advocatenkantoor Van der Meulen) aan de Bothalaan 1 (1217 JP) Hilversum, tel. 035-6246021, fax 6214367.

De maatschap **Van Riet & Associées, Advocaten** te Amersfoort en Utrecht is per 31.12.2000 beëindigd. Worden: **Van Riet & Associées, Advocaten**, Einsteindreef 109-113 (3562 GB) postbus 9907 (3506 GX) Utrecht, tel. 030-2635050, fax 2635060, e-mail info@vanriet.associes.nl en **Marxman-Advocaten**, Basicweg 14d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-4555525, e-mail info@marxman.nl

TEL./FAX/POSTBUS/E-MAIL

Becking, mr. R.H.M. te Doetinchem: postbus opgeheven.

Van Breevoort & Ter Meulen te Zeist: tel. 030-6936018.

De Jong & Zuidema te Groningen: e-mail jongzuidema@balienet.nl

Advocatenkantoor Kuiper-Buiman te Appingedam: postbus 324 (9900 AH)

Marree & Dijkhoorn te Amersfoort: tel. 033-4221900.

Tilman Rosens van der Corput Advocaten te Veldhoven en Eindhoven: tel. 040-2944500.

NAAMSWIJZIGING:

Mw. mr. C.T.B.J. Besjes te Nijmegen: mw. mr. C.T.B.J. Libosan-Besjes

Van Binsbergen & Zuidema c.s. te Groningen: **De Jong & Zuidema**

Ten Have Le Cocq De Blik Advocaten te Rotterdam: **Le Cocq & Partners Advocaten**

Van der Ploeg & Bosscher Advocaten te Veendaal: **Bosscher Advocaten**

Schoorel & Punt te Utrecht: **Tijsseling Zandijk & Stobbe advocaten**

Stibbe Simont Monahan Duhot te New York, Brussel, Londen, Parijs en Amsterdam: **Stibbe**

Trenité Van Doorne te Amsterdam: **Van Doorne**

Trenité Van Doorne te Rotterdam: **Nolst Trenité**

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper, mr. H.P. Utermark en mr. C.H.B. Winters.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 april 2000

(mrs. Robbers, Claassen, Grootveld, Baas en Van Nispen tot Sevenaer)

Discrepantie tussen wat een advocaat bij pleidooi als verklaring van zijn cliënt stelt en wat die cliënt later als getuige verklaart. Vraag of die advocaat daarover aan de wederpartij nadere inlichtingen moet geven of zich kan beroepen op een geheimhoudingsplicht jegens die cliënt.

Advocatenwet, art. 46 (1.3 geheimhoudingsplicht; 4.1 rechters; 5.4 welwillendheid in het algemeen)

Gedragsregels 6, 17 en 30

Feiten

Mr. X voerde voor zijn cliënte de vennootschap A een procedure tegen een bank, die werd vertegenwoordigd door mr. Y, de klager.

In die procedure stelde mr. X dat een aantal door de bank, na executoriaal beslag, verkochte zaken niet aan de debiteur van de bank, de vennootschap B, toebehoorde maar aan zijn cliënte.

In het beslagexploit van de deurwaarder was vermeld dat C, directeur van A, de deurwaarder had rondgeleid bij een magazijn. Bij pleidooi stelde mr. X dat hij uitvoerig met C had gesproken en dat die hem had meegedeeld dat die rondleiding niet had plaatsgevonden. C, na een tussenvonnis van de rechtbank als getuige gehoord, verklaarde toen dat hij de deurwaarder wél bij het magazijn had rondgeleid.

Mr. Y schreef aan mr. X dat ofwel deze ofwel diens cliënt onwaarheid had gesproken en vroeg mr. X mee te delen of hij bij pleidooi de rechtbank al dan niet juist had voorgelicht. Mr. X weigerde die vraag te beantwoorden. Mr. Y riep vervolgens de bemiddeling van de deken in. Deze schreef, na onderzoek, aan mr. Y: 'De correspondentie en het telefoongesprek waarnaar mr. X verwijst, hadden betrekking op het dilemma van het beroepsgeheim. Nu C ook een cliënt van mr. X is, staat het hem naar zijn mening niet vrij – en ik deel die mening – om over zijn contacten met C in detail uiteenzettingen te geven. Mr. X schrijft dat het mogelijk is dat hij C verkeerd heeft begrepen. In de procedure zal niet het pleidooi van mr. X maar de getuigeverklaring van C doorslaggevend zijn. Onder deze omstandigheden geef ik u in overweging uw klacht niet verder te vervolgen.'

Mr. Y riep vervolgens mr. X als getuige op. De rechtbank wees het beroep dat mr. X deed op het verschoningsrecht af.

Mr. Y handhaafde vervolgens zijn tweeledige klacht dat mr. X had nagelaten naar behoren te antwoorden op zijn brieven waarin hij om nadere inlichtingen vroeg én ofwel bij pleidooi onwaarheid had verteld ofwel mededelingen had gedaan van feitelijke aard die onvolgende door hem waren geverifieerd ofwel mededelingen had gedaan waarvoor hij niet wilde instaan.

Overwegingen van de raad

Ten aanzien van het eerste klachtonderdeel overwoog de raad dat niet valt in te zien dat mr. X klachtwaardig zou hebben gehandeld door mr. Y niet nader te informeren, reeds omdat C een cliënt van mr. X was ten aanzien van wie laatstgenoemde mocht menen gehouden te

zijn aan een geheimhoudingsplicht. Het feit dat de rechtbank later heeft bepaald dat aan mr. X geen verschoningsrecht toekomt met betrekking tot de vraag of hij blijft bij hetgeen door hem in zijn pleitnota was gesteld omtrent de mededelingen van C, doet daaraan niet af.

Mr. X mocht menen – zeker nu de rechtbank zich daar toen nog niet over had uitgelaten – niet gehouden te zijn inhoudelijk in te gaan op de kwestie die de klager in zijn brieven aansneed. Zijn veronderstelde geheimhoudingsplicht jegens zijn cliënten mocht mr. X in casu stellen boven het streven naar onderlinge verhoudingen berustend op welwillendheid en vertrouwen jegens de klager.

Ten aanzien van het tweede klachtonderdeel overwoog de raad dat niet is komen vast te staan, noch aannemelijk is geworden, dat mr. X wist dat de gegevens zoals vermeld in zijn pleidooi onjuist waren. Gebleken is dat door mr. X vooroverleg is gepleegd met C, waarvan hij de inhoud aan C bevestigde. Derhalve kan niet de mogelijkheid worden uitgesloten dat C eerst verklaring a heeft afgelegd tegen mr. X en vervolgens verklaring b tijdens het getuigenverhoor bij de rechter.

Mr. X heeft naar aanleiding van het aan hem door C meegedeelde een nader onderzoek gepleegd alvorens die mededelingen in zijn pleidooi te presenteren. Derhalve is niet gebleken dat mr. X feitelijke gegevens heeft verstrekt waarvan hij weet, of behoort te weten, dat die onjuist zijn.

Volgt

Ongegrondverklaring van de klacht in beide onderdelen.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 april 2000

(mrs. Robbers, Foortse, Claassen, Van Nispen tot Sevenaer en Van Oven)

Tegelijkertijd optreden voor en tegen dezelfde cliënt. Geen verwijtbaar handelen omdat geen sprake is van een dubbelrol en onaannemelijk is dat de advocaat van zijn cliënt vertrouwelijke informatie zou kunnen hebben gekregen die hij tegen diezelfde cliënt zou kunnen gebruiken.

Advocatenwet art. 46 (2.4. het vermijden van belangenconflicten)

Gedragsregel 7

Feiten

BV A en BV B richten samen BV C op. De oprichters zijn ieder voor 50 procent aandeelhouder en tevens bestuurder van BV C. Beide bestuurders zijn zelfstandig bevoegd om BV C te vertegenwoordigen. Ruim twee jaar na oprichting van BV C maakt BV B ten laste van de rekening van BV C een substantieel bedrag over naar diverse dochtervennootschappen van BV B. Als gevolg daarvan rijzen forse meningsverschillen tussen BV A en BV B als aandeelhouders van BV C. Tevens wordt BV C door derden in rechte betrokken. BV B verzoekt mr. X om de belangen van BV C te behartigen in die procedures tegen derden. Verder vraagt BV B aan mr. X om voor BV B, dan wel voor een van haar dochtervennootschappen, te procederen tegen BV

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*

C. Mr. X gaat op deze verzoeken in. Daarop klaagt BV A tegen mr. X.

Klacht

Mr. X treedt in bepaalde procedures voor en namens BV C op en in andere procedures tegen BV C.

Overwegingen van de raad

BV C heeft twee directeurs/aandeelhouders. Beide bestuurders zijn zelfstandig bevoegd BV C te vertegenwoordigen. Elk van beide bestuurders kan dus namens BV C opdrachten geven aan een advocaat. Waar de beide bestuurders het kennelijk volstrekt met elkaar oneens zijn over het door BV C te voeren beleid, kan dit, naar zich laat begrijpen, tot moeilijkheden leiden.

BV C heeft via haar directeur BV B aan mr. X verzocht om haar als advocaat bij te staan in procedures die door derden tegen BV C zijn aangespannen. Mr. X treedt daarnaast op als advocaat van BV B in een procedure tegen BV C, die in die procedure – naar de raad begrijpt – wordt bijgestaan door een advocaat die door haar andere directeur, te weten klager, is ingeschakeld.

Dit is zonder twijfel een wonderlijke situatie, maar mr. X gaat hiermee naar het oordeel van de raad toch niet over de schreef. Hij speelt namelijk geen dubbelrol, maar behartigt de belangen van zijn cliënte BV B en die van BV C zoals die gezien worden door haar zelfstandig bevoegde directeur BV B. Informatiebron van mr. X is en blijft BV B. Het is dus onaannemelijk dat mr. X van BV C vertrouwelijke informatie zou kunnen hebben gekregen die hij in de procedure waarin hij BV B bijstaat tegen BV C, zou kunnen ge- of misbruiken. Indien BV B een andere advocaat zou hebben benaderd om haar bij te staan in de procedure tegen BV C, zou die andere advocaat precies dezelfde informatie hebben kunnen krijgen als thans mr. X, steeds van BV B, heeft gekregen. Mr. X beschikt als (ex-) advocaat van BV C dan ook niet over 'inside-information'.

Volgt

De raad verklaart de klacht ongegrond.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 april 2000

(mrs. Robbers, Claassen, Grootveld, Baas, Van Nispen tot Sevenaer)

De advocaat dient zijn cliënt op de hoogte te brengen van belangrijke informatie. Wanneer de advocaat nalaat schriftelijk erop te wijzen dat hij bij gebreke van betaling van griffierecht en de eigen bijdrage afziet van het indienen van een processtuk, komt het risico van miscommunicatie voor rekening van de advocaat.

Advocatenwet art. 46 (1.2 vereiste communicatie met de cliënt, 1.5 vereiste van schriftelijke vastlegging)

Gedragsregel 8

Feiten

Mr. X staat klager bij in een echtscheidingsprocedure, waarvoor hij door de Raad voor Rechtsbijstand aan klager was toegevoegd. Klager diende een eigen bijdrage van rond de 1000 gulden te betalen alsmede

het griffierecht, en heeft dat ondanks enige verzoeken daartoe van mr. X nagelaten. Mr. X ziet vervolgens af van het indienen van een verweerschrift waarop een alimentatie, door klager te betalen, wordt vastgesteld van 250 gulden per maand voor elk van zijn kinderen en 300 gulden ten behoeve van zijn gewezen echtgenote. Een andere advocaat gaat voor klager in hoger beroep, dat ertoe leidt dat de beschikking van de rechtbank wordt vernietigd en de alimentatie op nihil wordt gesteld.

Overwegingen van de raad

Een advocaat dient zijn cliënt op de hoogte te brengen van belangrijke informatie. In strijd met die verplichting heeft mr. X klager niet schriftelijk gewezen op de consequentie van het niet-betalen door klager van het verschuldigde griffierecht en de eigen bijdrage, te weten dat mr. X in dat geval geen verweerschrift voor klager zou indienen. Aan de stelling van mr. X dat hij klager daaromtrent mondeling zou hebben geïnformeerd, gaat de raad voorbij, nu klager mr. X kennelijk niet goed heeft begrepen en het risico van miscommunicatie bij gebreke van schriftelijke berichtgeving voor rekening van mr. X komt.

Volgt

De klacht is gegrond. Gelet op de aard en de ernst van de verweten gedragingen legt de raad aan mr. X ter zake de maatregel van enkele waarschuwingen op.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 april 2000

(mrs. Robbers, Claassen, Grootveld, Baas en Van Nispen tot Sevenaer)

Met de aard van het advocatentuchtrecht is het onverenigbaar dat over een klacht moet worden geoordeeld indien de desbetreffende advocaat ten tijde van de behandeling ter zitting door de raad is overleden.

Advocatenwet art. 49 lid 1

Feiten

De klacht tegen mr. X is bij de raad binnengekomen op 14 april 1999. De mondelinge behandeling heeft op 10 januari 2000 plaatsgevonden. Mr. X is toen niet verschenen. Nadien is de raad gebleken dat mr. X op 12 november 1999 was overleden.

Overwegingen van de raad

Het is met de aard van het advocatentuchtrecht onverenigbaar dat over een klacht moet worden geoordeeld indien de desbetreffende advocaat ten tijde van de behandeling ter zitting door de raad is overleden. In het tuchtrecht gaat het erom dat een advocaat zich tuchtrechtelijk verantwoordt voor zijn gedrag in de uitoefening van zijn beroep. Dit is een aan de persoon van de desbetreffende advocaat verbonden verantwoordingsplicht, welke bij overlijden een einde neemt. Bij gebreke van die verantwoording is er geen plaats voor een oordeel over de slechts van één zijde belichte klacht.

Volgt

Onthouding van een oordeel over de klacht.